

***План развоја културе
града Крагујевца
за период 2021 – 2025. године***

Децембар 2021. године

Садржај

Уводна реч Градиначелника.....	3
1. Контекст и процес израде	4
1.1. Контекст.....	4
1.2. Методологија израде.....	5
1.3. Фазе процеса развојног планирања	6
2. Анализа и преглед и анализа постојећег стања.....	7
2.1. Увод.....	7
2.2. Културна инфраструктура.....	7
2.3. Подручја деловања културе и уметности.....	8
2.4. Културна добра.....	14
2.5. Културна сарадња.....	19
2.6. Манифестације у области културе	22
2.7. Културни туризам.....	24
3. SWOT анализа	25
4. Визија.....	34
5. Циљеви развоја културе	35
6. Мере за достизање приоритетних циљева по развојним правцима	36
6.1. Посебни циљ 1. Унапредити институционалне капацитете у области културе	36
6.2. Посебни циљ 2. Унапредити систем управљања, регулаторног оквира и финансирања у култури.....	43
6.3. Посебни циљ 3. Трајно заштитити и валоризовати културно наслеђе.....	46
6.4. Посебни циљ 4. Континуирано развијати продукцију у складу са културним потребама и обезбедити равноправно учешће грађана у културном животу	50
6.5. Посебни циљ 5. Унапредити међународну сарадњу и процесе европских интеграција у области културе	58
6.6. Посебни циљ 6. Унапредити промоцију културе Града Крагујевца, с акцентом на дигитализацију	60
7. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја.....	63
7.1. Спровођење плана развоја.....	64
7.2. Праћење спровођења плана развоја.....	64
7.3. Вредновање постигнутих учинака плана развоја.....	64
7.4. Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја	65
7.5. Ревизија плана развоја.....	65
8. Табеларни приказ циљева, мера и активности	66
9. Табеларни приказ пројеката чија реализација почиње у периоду 2021-2023. године.....	74
10. Анекси	
10.1. Преглед и анализа постојећег стања.....	

Уводна реч Градоначелника

Од 2003. године, када је усвојена прва Стратегија развоја културе у Крагујевцу, остварени су велики помаци у области развоја културе. Кроз континуирано увећање финансирања у последњих неколико година, култура је заузела значајније место у развоју града. Дефинисане су сталне манифестације од значаја за град (којих укупно има 25), чиме је Крагујевац потврдио статус регионалног културног центра Шумадије. Промовисан је и прихваћен концепт "Милошевог венца" као јединствене просторне културно-историјске целине. Формулисан је нови приступ споменичкој заштити и улепшавању града.

Планом развоја културе града Крагујевца 2021-2025. одређени су приоритети на којима треба да се заснива развој културе у наредном периоду: развој кадрова и инфраструктуре, међународна сарадња, развој публике и тржишта, подстицај стваралаштва младих, већа укљученост осетљивих група у културни живот у граду, стварање културних потреба и навика од најмлађег узраста, умрежавање и развој културног туризма, очување објеката од културног и историјског значаја и валоризација културног наслеђа, пренамена објеката који су део богатог културно-историјског наслеђа и развој креативних индустрија.

У ери дигитализације, неопходно је континуирано повећање обима дигитализоване грађе материјалног и нематеријалног наслеђа и савременог стваралаштва, како на нивоу чувања грађе, тако и у циљу презентације.

Када је реч о међународној сарадњи, наша предност садржана је у чињеници да је Крагујевац град са највећим бројем партнерстава у Србији са иностраним градовима. Међународној сарадњи допринос дају и установе културе и међународни фестивали, тако што успостављају нове линије комуникације и препознавања по стваралачком сензибилитету и креативној енергији.

Размишљајући дугорочно, стратешки, о развоју културе у Крагујевцу, напоменуо бих да брендирање града свакако јесте и треба да буде неизоставни део сваке стратегије развоја града, а посебно ове. Креирање културног имиџа оплемењује нашу свакодневицу, простор у коме живимо, нас као друштво и појединачно, доприноси развоју и привлачењу инвестиција.

У Крагујевцу,
децембру 2021.

Градоначелник града Крагујевца

Никола Дашић

1. Контекст и процес израде

1.1. Контекст

План развоја културе града Крагујевца за период 2021–2025. године (у даљем тексту План развоја културе) је документ који даје смернице за будући одрживи развој културе као циљно оријентисан, дугорочан и свеобухватан процес. План развоја културе је оријентисан на стварање одрживог модела који унапређује квалитет живота грађана, задовољава културне потребе заједнице и позиционира Крагујевац као културни центар региона.

Израда документа званично је отпочела доношењем Одлуке Скупштине града Крагујевца о приступању изради Плана развоја културе града Крагујевца за период 2021. – 2025. године ("Службени лист града Крагујевца" број 32/20) и Решења Градског већа о образовању Радног тима за израду Нацрта плана развоја културе града Крагујевца за период 2021. – 2025. године ("Службени лист града Крагујевца" број 37/20 и 5/21).

Радни тим који је директно учествовао у изради Плана развоја формално је успостављен у следећем саставу:

1. Мр Миљан Бјелетић, члан Градског већа за културу, координатор;
2. Душан Алексић, члан Градског већа за образовање, члан;
3. Зоран Ђоровић, заменик начелника Градске управе за развој, члан;
4. Стефан Јовановић, помоћник Градоначелника за сарадњу са младима и Универзитетом, члан;
5. Никола Рибарић, начелник Градске управе за друштвене делатности и послове са грађанима, члан;
6. Гордана Марковић, заменик начелника Градске управе за друштвене делатности и послове са грађанима, члан;
7. Мр Зоран Комадина, декан ФИЛУМ-а, члан;
8. Мирко Демић, директор Народне библиотеке "Вук Караџић", члан;
9. Милош Јуришић, директор Народног музеја у Крагујевцу, члан;
10. Милош Крстовић, директор Књажевско – српског театра у Крагујевцу, члан;
11. Маријана Станковић, директор установе Спомен парк "Крагујевачки октобар", члан;
12. Небојша Јаковљевић, директор установе Дом омладине Крагујевац, члан;
13. Јелена Стојановић Патрновић, директор установе "Позориште за децу" Крагујевац, члан;
14. Марко Грковић, директор Завода за заштиту споменика културе Крагујевац, члан;
15. Славица Јагличић, директор Историјског архива Шумадије у Крагујевцу, члан;
16. Владимир Ђорђевић, директор Центра за неговање традиционалне културе "Абрашевић", члан;
17. Филип Томић, директор Музичког центра, члан;
18. Златко Милојевић, директор Установе културе "Кораци", члан;
19. Ивана Мараш Јовановић, директор Студентског културног центра у Крагујевцу, члан;
20. Светлана Стоилковић, директор Музичке школе у Крагујевцу, члан;
21. Драган Јаковљевић, позоришни редитељ, члан;
22. Др Владимир Перић, доктор филолошких наука, члан;
23. Никола Говедарица, теоретичар уметности и медија, члан;
24. Мр Дејан Петровић, магистар примењених уметности, графички дизајнер, члан;
25. Марко Лазовић, уметнички директор Центра за неговање традиционалне културе "Абрашевић", члан;
26. Наталија Богдановић, дипл. архитекта, члан и
27. Бојан Павловић, директор Туристичке организације Крагујевац, члан.

План развоја културе града Крагујевца усаглашен је са националним стратешким оквиром и документом *Стратегија развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. године*, и са планским документом на локалном нивоу *План развоја Града Крагујевца за период 2021 – 2031. године*. Делом полази и од закључака извештаја Завода за проучавање културног развитка Републике Србије о научно истраживачком пројекту «Модели локалних културних политика као основа за повећање културне партиципације». У сагледавању проблема и приликом дефинисања

циљева и мера коришћени су резултати истраживања културних потреба и навика грађана града Крагујевца (Извештај о реализованом истраживању - Културне потребе и навике грађана града Крагујевца, април 2019. године, УГ Сунце, Крагујевац.)

Документ се такође ослања на начела Европске комисије постављеним у документу "Европска културна агенда", где је препорука решавања уобичајених проблема у култури кроз: а) промоцију културних различитост, б) промоцију интеркултурних дијалога и инклузивност, в) креативне индустрије, д) промоцију вештине и све већи број мобилности, д) обнављање и заштиту културног наслеђа и мобилност колекција, ф) промоцију међународне сарадње и г) развој статистичких база података како би се осигурала мерљивост напретка и утицаја одређеног културног сектора.

Циљеви Плана развоја културе града Крагујевца 2021. – 2025. су усклађени и са одредбама УНЕСКО-ових конвенција: Конвенције о заштити нематеријалног културног наслеђа, Конвенције о заштити светске културне и природне баштине и Конвенције о заштити и промоцији различитости културних израза.

1.2. Методологија израде плана

Процес је започет израдом Прегледа и анализе постојећег стања.¹ Ажурирањем истих категорија података по областима стиче се увид у трендове и индикаторе у кључним областима културне реалности Града. Модули Прегледа и анализе постојећег стања су:

- Културна инфраструктура
- Подручја деловања културе и уметности
- Културна сарадња – са другим градовима у Србији и међународна сарадња
- Сталне манифестације у области културе
- Културни туризам
- Финансирање културе

Преглед и анализа постојећег стања је први корак у процесу и подразумевао је прикупљање и обраду података из примарних и секундарних извора. Сагледавањем и комбинацијом примарног (коришћењем онлајн упитника и учешћем свих установа културе) и секундарног (из званичне статистике) прикупљања података, урађене су следеће анализе: културна инфраструктура, подручја деловања културе и уметности, културна сарадња – са другим градовима у Србији и међународна сарадња, манифестације у области културе, културни туризам и финансирање културе.

Анализа постојећег стања завршена је израдом SWOT анализа за следеће области: културно наслеђе, савремено стваралаштво, креативне индустрије и општи SWOT. Бодовањем су издвојене доминантне слабости, ради дефинисања мера у следећим фазама планирања. Овај део процеса је обављен путем е-мејла, употребом дефинисаних формулара и инструкција, због рада у ограниченим условима кретања и окупљања услед пандемије Ковид 19.

Наредни кораци - дефинисање визије, циљева и мера радна група је спровела и у консултацијама са фокус групама које су окупиле представнике образовања, младих и организација цивилног друштва.

Визија развоја културе града Крагујевца представља ставове целокупне заједнице, како стручне, тако и публике и свих становника, о томе где види културни живот и имиџ града у будућности. Како је визија дефинисана приликом израде преходног стратешког документа, приликом израде овог Плана развоја културе је обављено ажурирање претходне визије, јер она се дефинише тако да обухвата временску перспективу даље од самог документа - до 20 година. Дефинисањем

¹ Комплетан документ Преглед и анализа постојећег стања је дат као Анекс 1 Плана развоја културе града Крагујевца.

2. Анализа и преглед постојећег стања културе града Крагујевца

2.1. Уводни подаци

Модерна култура у Крагујевцу је успостављена од тренутка када је проглашен првом престоницом модерне Србије 1818. године, у време кнеза Милоша Обреновића. Читав низ институција први пут у историји српске државе се оснива у Крагујевцу у том периоду: прве новине – “Новине србске” и штампарија, музичка формација “Књажевско – српска банда” коју оснива Јозеф Шлезингер, први театар “Књажевско – српски театар” под управом Јоакима Вујића, прва гимназија 1833. године, Лицеј – виша школа 1838. године, прва галерија слика, први суд “Суд крагујевачки” 1820. године, а постоје и основане претпоставке да је Народна библиотека основана у Крагујевцу.

Од 2003. године, када је усвојена прва Стратегија развоја културе у Крагујевцу, остварени су велики помаци у области развоја културе. Кроз континуирано увећање финансирања културе у последњих неколико година, култура је заузела значајнији улогу у граду. На нивоу града је заокружена организационо-програмска инфраструктура. Дефинисане су Сталне манифестације од значаја за град (којих укупно има 25), чиме је Крагујевац потврдио статус регионалног културног центра Шумадије. Промовисан је и прихваћен концепт “Милошевог венца” као јединствене просторне културно-историјске целине. Враћена је под градску надлежност имовина “Шумадијафилма” – Градска дворана „Шумадија“. Основане су нове установе културе: Дечје позориште (2003.), Музички центар (2010.) и Установа културе “Корац” (2018). Формулисан је приступ споменичкој заштити и улепшавању града.

Крагујевац је град са највећим бројем партнерстава у Србији са иностраним градовима. Код неких од градова партнера постоји заинтересованост за сарадњу у области културе, кроз размену културних програма, од традиционалних (фолклор и изворно стваралаштво) до савремених (књижевно, позоришно, ликовно и музичко стваралаштво). Међународној сарадњи допринос дају установе културе и међународни фестивали, тако што успостављају нове линије комуникације и препознавања по стваралачком сензибилитету и креативној енергији. Трећи канал међународне културне сарадње постоји преко програма културних центара и амбасада страних земаља у Србији што је био важан сегмент развоја културне сцене у претходном периоду, и то, превасходно преко установа културе и организација цивилног друштва као организатора и носилаца датих програма у граду. Досадашња искуства у овој области довела су до солидних резултата. Захваљујући интензивнијој сарадњи, обogaћена је програмска понуда, представљени су крагујевачки културни потенцијали и ствараоци у иностранству, што је свеукупно допринело и стварању лепше слике града Крагујевца на међународном плану.

Сектором културе на нивоу градске власти управља Градска управа за друштвене делатности – Секретаријат за друштвене делатности, Одељење за културу и информисање.

2.2. Културна инфраструктура

Град Крагујевац управља најважнијим институцијама које уз помоћ грађана, уметника и друге заинтересоване стране омогућавају разноликост садржаја и спровођење културних активности на завидном нивоу квалитета. У надлежности локалне самоуправе у Крагујевцу су 11 установа културе: Народни музеј, Спомен парк «Крагујевачки октобар», Историјски архив Шумадије, Центар за неговање традиције и културе «Абрашевић», Музички центар, Књажевско-српски театар, Дом омладине «Крагујевац», Народна библиотека «Вук Караџић», Установа културе «Корац», Позориште за децу Крагујевац и Завод за заштиту споменика културе Крагујевац.

Једнако важно, градској културној понуди доприносе приватне организације и државне институције у области културе и уметности. Посебно истичемо следеће: Филолошко-уметнички факултет (ФИЛУМ), Музичка школа „др Милоје Милојевић“, Студентски културни центар, приватне галерије, школе глуме, балета, музике, клубови књижевника и писаца, културно-уметничка друштва, са којима је Град остварио продуктивну сарадњу у преходном периоду.

У претходном периоду формирани су нови ансамбли, као и изграђени нови објекти за потребе културе. У оквиру Музичког центра основани су нови ансамбли: Градски дечији хор Мали лицеум, Симфонијски оркестар Града Крагујевца и Академски оркестар акордеониста. Основана је Књижевна заједница Крагујевца (део Удружења књижевника Србије), Легат Николе Коке Јанковића (нова организациона целина Народног музеја у Крагујевцу), нова галерија Мостови Балкана, Кућа Ђуре Јакшића (организациона целина Народне библиотеке Вук Караџић), Савремено позориште (Дом омладине), Руски кутак (народна библиотека). Активирају се клубови љубитеља уметности који имају важну улогу (УММУС, Артиум и др.) у реafirмисању културних вредности у животу града.

2.3. Подручја деловања културе и уметности

2.3.1. Позоришна и плесна делатност

Позоришна активност укључује припрему и организацију и јавно извођење представа, музичко-сценских, луткарских и других сценских дела, а изводе га позоришта, школе глуме, балета, плеса и музике као самостална правна лица. Подстиче се секторска сарадња између различитих културних активности, нпр. извођачке и аудиовизуелне уметности, музика и друге, с циљем да се стварајући нова, интердисциплинарна подручја уметности.

Тренутно у граду Крагујевцу постоји 4 установе које се баве позоришном делатношћу, који су јавне градске установе: Књажевско-српски театар и Позориште за децу Крагујевац, „Позориште младих“ Центра за неговање традиционалне културе „Абрашевић“ Крагујевац и Дом омладине. У периоду од 2017. до 2020. годину, ова Позоришта је посетило око **228 000 посетилаца**.

Назив установе	Књажевско-српски театар	Позориште за децу Крагујевац	„Позориште младих Абрашевић“	Дом омладине
Број запослених	45	30	16	26
Број програма позоришне и плесне делатности	182	204	196	148
Број посетилаца позоришне и плесне делатности	50500	170000	31.140	5733

Културној понуди града Крагујевца, када је у питању позоришна и плесна делатност доприносе приватне организације, школе и плесна студија, али и државне институције, међу којима су најактивније:

- Удружење грађана „Крагујевачки отворени театар“ (Драмски студио "Петар пан")
- Удружење грађана Дечији културно развојни центар „Супермама“ / ДКРЦ „Супермама“
- Удружење грађана „Крагујевачки отворени театар“
- Академско позориште СКЦ Крагујевац
- Издвојено одељење београдске Основне балетске школе „Лујо Давичо“ у Крагујевцу
- Школа балета АПЛАУЗ
- Приватне плесне школе (Фиеста, Dolls Крагујевац, La Luna, итд.)

2.3.2. Музичка делатност

Музичка сцена важан је део крагујевачке културе и један од културних фактора идентитета Града. У музичкој делатности града посебно се истиче рад 3 установе: Музички центар, Центра за неговање традиционалне културе „Абрашевић“ и Дом омладине „Крагујевац“.

Мисија наведених установа је пре свега промоција уметничку музику, али су такође заступљени и други жанрови попут симфо - рока, џеза, етно музике. Програми су намењени љубитељима и познаваоцима музике као и професионалним музичарима.

На годишњем нивоу реализују се:

- индивидуални музички програми,
- фестивалски/специјални музички догађаји и концерти
- јавни часови и „jam session“ са извођачима/ауторима (из Крагујевца, Србије, региона ex-YU и иностранства)

У периоду од 2016. до 2020. годину, ове програме посетило је **140.510 посетилаца**

Назив установе	Музички центар	Центра за неговање традиционалне културе „Абрашевић“	Дом омладине
Број запослених	9	16	26
Број музичких програма	137	203	372
Број посетилаца музичких програма	21.900	38.790	79820

Музичкој понуди града Крагујевца доприносе и издвајају се институције, организације и друштва попут:

- Основна и средња музичка школа Др Милоје Милојевић
- АД Либитум доо
- Удружење грађана “Опера Нова Крагујевац”
- Удружење Музичка омладина – Крагујевац
- Студентски културни центар Крагујевац
- ОКТАВА - Школа модерне музике
- Удружење грађана “Convivim musicum”
- Удружење “Крагујевачки оркестар”
- АртКварт
- Удружење естрадних уметника и извођача Шумадије “Крагујевац- концерт”

Делатност ових актера у музичкој уметности и животу града, огледа се у организацији музичких програма и концерата, музичких фестивала и семинара, музичких такмичења за младе, продукцији носача звука и слике, музичких програма за радио и ТВ, промоцију младих талената, окупљању локалних уметника ради стварања сталних ансамбала. Њихове музичке програме карактерише стилска и жанровска разноврсност. Поред концерата џеза, музике света, поп, рок, експерименталне и електронске музике, организују се и концерти класичне музике, првенствено у сарадњи са познатим извођачима, али и са студентима музичких академија и факултета.

2.3.3. Музејска делатност

Изложбе које се организују у Народном музеју у Крагујевцу представљају важан сегмент делатности Музеја који јавности презентује не само музејски материјал, већ и области које су резултати широке међумузејске и међународне сарадње и, посебно, област савремене уметности.

На улазу у меморијални парк налази се монументални музеј “21. октобар”, посвећен жртвама стрељања у Крагујевцу из 1941. године. До сада је споменицима уметнички обликовано 10 хумки, а међу њима је и “Споменик стрељаним ђацима и професорима”, који је постао симбол крагујевачке трагедије и града Крагујевца.

У периоду од 2016. до 2020. годину, музејске програме посетило је **164.997 посетилаца**

Назив установе	Народни музеј	Музеј „21. Октобар“ Спомен парк „Крагујевачки октобар“
Број запослених	28	20
Број музејских програма	197	61
Број посетилаца музејских програма	53.137	111.860

2.3.4. Ликовна делатност

У оквиру ликовних делатности у понуди су програми и садржаји самосталних изложби, групне изложбе домаћих и страних уметника, програми/ пројекти који укључују различите облике мултимедијалног изражавања и повезивање са примењеном уметношћу, уметничким манифестацијама које указују на континуитет уметничког стварања и креативни потенцијал уметности.

Од градских установа културе у ликовној делатности активне су: Дом омладине, Градска галерија Мостови Балкана, Модерна галерија (Мали ликовни салон), Галерија Библиотеке у Градском дому, Галерија у огранку Стара радничка колонија, Галерија у Кући Ђуре Јакшића и Галерија Народног музеја које на годишњем нивоу реализују изложбе из текућег уметничког стваралаштва, тематске музејске изложбе, изложбе савремене уметности, сталне поставке српског сликарства и скулптура XX века, као и ликовно - примењене програме (изложбе, презентације и поставке модерних форми, од фотографије, дизајна и стрипа, до слика у техници уље на платну) претежно локалних и регионалних аутора, као и оних из осталих делова Србије.

У периоду од 2016. до 2020. годину, програме ликовне делатности посетило је **70.320** посетилаца.

Најпосећенији је изложбени простор Народног музеја са годишњом посетом од више хиљада посетилаца.

Назив установе	Дом омладине	Градска галерија Мостови Балкана	Модерна галерија (Мали ликовни салон)	Галерија Народног музеја
Број програма	30	53	65	71
Број аутора	118	58	65	73
Број посетилаца	8650	30.035	12542	19093

У културној понуди града Крагујевца, када је у питању ликовна делатност учествују приватне галерије и државне институције:

- СКЦ Крагујевац – Галерија СКЦ и Контакт галерија СКЦ
- Галерија „Арт“
- Удружење српско румунског пријатељства „Ризница“, Лужнице
- Галерија „Рима“
- Удружење ликовних уметника Крагујевца КУЛТ
- Целус Крагујевац

2.3.5. Културно-уметнички аматеризам

Удружења културног и уметничког аматеризма резултат су слободног и организованог удружења грађана с циљем остваривања одређених заједничких интереса и програма.

Функција таквих удружења у култури је најчешће креативна употреба слободног времена чланова аматерске уметности уз помоћ професионалних лидера у пољу: фолклора, драмске, плесне и уметничке активности, очување културног наслеђа, програма за осетљиве групе, посебни програми удружења пензионера и др.

Као најактивнија културно уметничка друштва издвајају се:

- КУД «Лепеница»,
- КУД «Шљивовац»,
- КУД «Свилен конац» Багремар,
- КУД «Илићево»,
- КУД «Рамањанка»,
- Универзитетски КУД «Светозар Марковић» Академски фолклорни ансамбл «Светозар Марковић» СКЦ Крагујевац,
- Српски ансамбл «Смиље»
- КУД «Дукати»
- КУД глувих «Јаков Петровић Бједов Крагујевац»

2.3.6. Књижевна и библиотечко- информациона делатност

Од градских установа културе у књижевној делатности издвајају се: Народна библиотека „Вук Караџић“ и Центар за неговање традиционалне културе „Абрашевић“ Крагујевац.

Народна библиотека „Вук Караџић“ је једна од најстаријих институција културе у граду. Данас је то савремена јавна матична библиотека, која обавља библиотечку делатност у складу са важећим законским и подзаконским прописима. У циљу праћења стања и развоја библиотечке делатности, библиотека је носилац матичности за све јавне, специјалне и школске библиотеке на подручју општина Аранђеловац, Баточина, Кнић, Лапово, Топола, Рача и Крагујевац.

Преглед програма Народна библиотека „Вук Караџић“ у периоду од 2015. до 2020. године		
Назив програма	Укупно програма	Број посетилаца
Догађаји посвећени очувању нематеријалне културне баштине	88	5154
Књижевни сусрети	6	262
Пројекције		967
Семинари	1	18
Предавања	179	4267
Трибине	37	1099
Промоције	273	10282

Књижевни клуб „Абрашевић“ - настављајући традицију књижевног стваралаштва коју су у „Абрашевићу“ неговали сада легендарни крагујевачки аутори. Центар за неговање традиционалне културе је у 2007. години обновио рад књижевног клуба. Клуб има задатак да окупља како познате и афирмисане ауторе тако и младе неафирмисане писце који нису јавно наступали нити објављивали. Чланови Књижевног клуба добијају награде на државним и иностранним конкурсима, и тиме исписују нове странице у историји српске књижевности.

У периоду од 2017. до 2020. године Књижевни клуб је организовао 48 књижевна програма на којима је учествовало 2150 посетилаца.

У културној понуди града Крагујевца, када је у питању књижевна делатност учествују удружења и државне институције:

- Удружење писаца Крагујевца
- Удружење књижевника Србије Књижевна заједница Крагујевац
- Фондација Видосав
- СКЦ Крагујевац – књижевни и трибински програм, књижевна радионица СКРЦ
- Удружење „Где су књиге нема бриге“

2.3.7. Деталност издаваштва

Од градских установа значајних за издавачку делатност у култури су: Народна библиотека „Вук Караџић“ и Установа културе „Кораци“.

И поред тога што је издаваштво секундарна делатност, Народна библиотека „Вук Караџић“ је до сада објавила више од 100 публикација. Издавач је два часописа: „Кораци“: часопис за књижевност, уметност и културу, један од најстаријих у Србији (први број је изашао 1966.године, а Библиотека га издаје од 2002. године) и „Крагујевачко читалиште: лист НБКГ“ (1995.).

Установа културе „Кораци“ издавач је часописа „Дечје искре“ од 2017. године. Ради се о обновљеном издању чувеног часописа за дечије уметничко стваралаштво, чије је издавање било прекинуто 2002. године. Установа од 2019. године расписује и Јавни конкурс за финансирање пројеката у области издаваштва. Од тада је подржано штампање око 60 нових наслова крагујевачких аутора. На тај начин, обновљена је издавачка делатност некадашње Издавачке куће Кораци.

Трба напоменути да Установа културе Дом омладине подржава штампање првог ЦД-а од 2018. године, за неафирмисане крагујевачке рок бендове.

Од установа са националног нивоа, у издавачкој делатности издаваја се Студенски културни центар Крагујевац. Издаваштво СКЦ Крагујевац је у областима:

- визуелних уметности – каталози и монографије, од 2014. године
- књижевности – Едиција Ново стабло и Едиција Првенац, од 2002. године, 48 издања
- музике – Први цд – од 2011. године, 20 издања.

2.3.8. Делатност заштите и промоције непокретног културног наслеђа

Рад на истраживању, заштити и промоцији непокретних културних добара има за циљ очување културног наслеђа и рад на подизању свести о његовом значају за културу града. Активности се спроводе кроз истраживачке пројекте, пројекте реконструкције и санације али и изложбе и публикације кроз које заинтересовани учесници могу да се упознају са вредностима непокретних културних добара.

У граду Крагујевцу рад на очувању и заштити културних добара врши Завод за заштиту споменика културе Крагујевац који своју делатност поред града Крагујевца врши на територији града Јагодине и још 11 општина Шумадије и Поморавља.

Реализоване активности Завода на простору Крагујевца, у периоду од 2011. до 2020. године:

Назив активности	Број активности	Број посетилаца/учесника на пројекту
Међународни пројекти <i>HORIZON 2020</i> – од 2016 до 2020. године- финансиран од стране Европске комисије <i>CULTEMA 2014.</i> године- финансиран од стране Савета Европе Унапређење капацитета региона Шумадије и Поморавља за примену Европске конвенције о пределу – Министарство пољопривреде и заштите животне средине, 2015. година Истраживање археолошких локалитета у Шумадији - Универзитет у Питсбургу	8	преко 30.000,00 посетиоца и учесника
Пројекти реконструкције и конзервације културних добара	9	
Археолошка истраживања	16	350
Изложбе	10	
Конференције	1	120
Публикације	10	
Гостовања у иностранству	3	
Организовање летње праксе за студенте из Европске уније	1	10

2.3.9. Филмски и мултимедијални програм

Дом омладине је једина градска установа културе која у свом програму на годишњем нивоу реализује и филмски програм, фестивалски и појединачни, са филмским пројекцијама (аутора из земље, региона и света) уз слободан улаз за посетиоце и одобрена права за приказивање;

Филмски и мултимедијални програм од 2016. до 2020. године	
Број програма:	56 - 27 (појединачни), 12 (фестивалска) и 2 редовна („Кинотека уторком“)
Број филмских пројекција	236 (аутора из земље, региона и света)

Од установа са националног нивоа која се на територији града Крагујевца бави филмским програмом је СКЦ Крагујевац. Кроз посебне ауторске погледе филмских аутора играних и документарних филмова и крагујевачка публика је у прилици да погледа нека од најзанимљивијих филмских остварења.

Публика има прилику да погледа аутентична филмска остварења награђивана на најпрестижнијим међународним филмским фестивалима кроз месечне пројекције и партнеску сарадњу са дистрибутером „Five Stars“.

Дугогодишњу успешну сарадњу СКЦ Крагујевац остварује са:

- Француским институтом кроз циклусе француских филмова у оквиру пројекта Француски филмски караван;
- партнерима ЕУ инфо мрежа и Делегацијом Европском уније у Србији - европска кинематографија сваке године на Фестивалу Европског филма;
- Међународним фестивалом документарног филма Белдокс;
- Домом културе Судентски град у Београду - програм награђених филмова са Европског фестивала анимираног филма Балканима.

Филмски програм од 2016. до 2020. године	
Број посетилаца:	6195
Број филмских пројекција	177

2.3.10. Удружења за потребе културне инклузије ОСИ и националних мањина

Као подједнако важни актери у културним делатностима могу се издвојити удружења која спроводе инклузивне програме културе за и са особама са инвалидитетом. Међу њима, посебно су активна:

- Удружење Форум младих са инвалидитетом Крагујевац
- Удружење глувих и наглувих Шумадијског округа Крагујевац
- Удружење тумача знаковног језика Србије „Једро“
- „Удружење за помоћ особама са аутизмом“ Крагујевац
- Ромски информативни центар „РИЦ“
- Окружна организација Савеза слепих Србије Крагујевац

2.3. Културна добра

Споменици културе			
Назив	Локација	Кратак опис	Степен заштите
Стара црква-Крагујевац	Уз саму, десну обалу реке Лепенице, као део старог Милошевог двора.	Изграђена 1818. год, као задужбина Милоша Обреновића.	Велики значај „Сл. гласник” бр.14/79 Р 1410 од 26.09.58. ЗЗНП СК Б
Кнез Михаилов конак – Крагујевац	Смештен на левој обали реке, као део некадашњег Милошевог двора.	Зграда је подигнута половином деветнаестог века, са одликама грађанске архитектуре тога доба.	Велики значај „Сл. гласник” бр.14/79 - Р.447 од 28.10.47 ЗЗНП СК БГ
Стара ливница са великим димњаком и ковачницом – Крагујевац	У простору фабрике оружја и аутомобила, на платоу	Индустријска архитектура из 1882. године.	Велики значај „Сл. гласник” бр.14/79 - Р 309/53 од 29.04.53 ЗЗНПСК БГ
Зграда звана „Амицин конак” – Крагујевац	Смештен на левој обали реке, као део некадашњег Милошевог двора.	Саграђен 1818. године, рађен у балканско-оријенталном стилу.	Велики значај „Сл. гласник” бр.14/79 - Р 446/47 од 28.10.47 ЗЗНПСК БГ
Зграда Туцаковића у ул. Кнеза Михаила бр.11 –Крагујевац	Смештена је непосредно уз улицу данас Кнеза Михаила.	Настала у првој половини деветнаестог века и у њој је живео војвода Петар Туцаковић.	Утврђено културно добро-споменик културе Р 107/1 од 26.04.71 ЗЗСК КГ
Кућа Светозара Марковића	Кућа се налази у ул. Светозара Марковића бр.23 - Крагујевац	Подигнута у првој половини деветнаестог века, као кућа проте Милоја Барјактаревића, а утврђена за културно добро.	Изузетан значај „Сл. гласник” Бр. 14/79 Р 69/48 од 17.01.48. ЗЗНПСК БГ
Кућа у ул. Светозара Марковића бр.5 – Крагујевац	Кућа је смештена на овој адреси и служи за породично становање	Зграда је подигнута у првој четвртини 19. Века.	Утврђено културно добро-споменик културе Р 66/48 од 17.01.48 ЗЗНПСК БГ
Кућа у ул. Светозара Марковића бр.19 – Крагујевац	Кућа је смештена на овој адреси	Подигнута је у првој половини XIX века. Сврстава се у ред највреднијих грађевина подигнутих у време кнеза Милоша.	Утврђено културно добро-споменик културе Р 67/48 од 17.01.48 ЗЗНПСК БГ
Кућа у ул. Светозара Марковића бр.17 – Крагујевац	Кућа је смештена на овој адреси и служи за породично становање	Грађевина припада типу симетричних зграда за становање из прве половине деветнаестог века	Утврђено културно добро-споменик културе Р 68/48 од 17.01.48 ЗЗНПСК БГ
Гимназија – Крагујевац	Смештена је на Ђачком тргу	Подигнута је у другој половини XIX века, од 1885. до 1887. године. Једна од најстаријих школских зграда у Србији.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” бр.14/79 - велики значај Р 209/1 од 19.05.70. ЗЗСК КГ
Зграда у ул.	Смештена је у	У овој згради је била	Утврђено културно добро-

Главна бр.121 – Крагујевац	центру града	смештена Крагујевачка друштвена штампарија, од 1873–1875, где је Светозар Марковић штампао „Јавност” и „Ослобођење”.	споменик културе Р 956/49 од 11.06.49 ЗНПСК БГ
Зграда окружног суда и начелства-Крагујевац	Смештена на тргу у центру града	Подигнута у периоду од 1902/04, у духу еклектичког академизма.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” бр.14/79 - изузетан значај Р 125/1од 5.05.69. ЗЗСК
Зграда у ул. Светозара Марковића бр.9 – Крагујевац	Кућа је смештена на овој адреси и служи за породично становање	Типична грађевина српске чаршије са почетка деветнаестог века.	Утврђено културно добро-споменик културе Р 106/1 од 5.03.71 ЗЗСК КГ
Стара школа у Крагујевцу – задужбина Милована Гушића	Смештена у улици Милована Гушића број 12	Подигнута као задужбина Милована Гушића, трговца, 1893. године у стилу грађанске архитектуре.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 21.04.97 О 633–1167/97–14 Од 9.04.97 Влада РС
Бетонски пешачки мост преко Лепенице	Повезује две обале, које спајају Стару цркву и део око Народног музеја	Подигнут је 1927. године, на месту старог дрвеног моста, који је повезивао двор кнеза Милоша. На средини моста је уклесана година градње.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 26.06.97 О 633–2231/97–002 Влада РС Од 18.06.97
„Бубањ чесма” у Крагујевцу	Смештена је у непосредној близини Бубањ језера	Чесма је служила за напајање водом још у турско доба. Данашњи изглед је добила 1922. године.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 26.06.97 О 633–2231/97–002 Влада РС Од 18.06.97
Лучни мост бр.1 преко Лепенице у Крагујевцу	Налази се испред управне зграде „Застава”	Изграђен је 1923. године по нацрту инж. Васе Новичића. Лучног је облика.	Утврђено културно добро -споменик културе „Сл. гласник” Бр. 26.06.97 О 633–2231/97–014 Влада РС Од 18.06.97
Лучни мост бр.2 преко Лепенице у Крагујевцу	Смештен у центру града, на тргу Народног фронта и спаја две обале	Изграђен је 1923. године по нацрту инж. Васе Новичића. Лучног је облика.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 26.06.97 О 633–2231/97–015 Влада РС Од 18.06.97
Кућа у ул. Крагујевачког октобра бр.116 – Крагујевац	Налази се у центру града, у непосредној близини Саборне цркве.	Потиче са почетка XX века. Угаона је зграда са подрумом и приземљем.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 26.06.97 О 633–2231/97–026 Влада РС Од 18.06.97

Водоторањ-Крагујевац	Налази се поред надвожњака који спаја центар града са насељем Бресница.	Редак је пример индустријске архитектуре са краја деветнаестог века.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 05.09.97 О 633–3153/97–22 Влада РС Од 08.08.97
Зграда у ул. Светозара Марковића бр.69 – Крагујевац	Налази се на поменутој адреси и у њој је смештен Медицински факултет.	Саграђена после Првог светског рата као интернат.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 05.09.97 О 633–3153/97–23 Влада РС Од 08.08.97
Управна зграда болнице – Крагујевац	Поред главног улаза у болнички круг	Подигнута је између два рата, са фасадом без украса.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 05.09.97 О 633–3153/97–11 Влада РС Од 08.08.97
Зграда железничке станице – Крагујевац	Налази се на железничкој станици	Саграђена је 1886. године, када је овај крак пруге отворе.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 05.09.97 О 633–3153/97–9 Влада РС Од 08.08.97
Споменик палим Шумадинцима – Крагујевац	У близини Лучног моста број 1 и пијаце	Дело је вајара Антуна Аугустинчића из 1932. године.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 27.07.01 О 633–6872/2001 Влада РС Од 17.07.2001.
Кућа легат сликарке Љубице Филиповић - Крагујевац	У улици Танаска Рајића у близини Великог парка	Зграда подигнута између два рата као простор за становање.	„Сл. гласник” Бр. 17.07.01 О 633–6872/2001–2 Влада РС Од 27.07.2001.
Ватрогасни дом – Крагујевац	У самом центру града у оквиру „Старог градског језгра”	Саграђена је 1933. године, као задужбина породице Радојковић.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 27.07.01 О 633–6872/2001–3 Влада РС Од 17.07.2001.
Зграда Дечије библиотеке – Крагујевац	У улици Милована Глишића	Зграда је подигнута 1935/36. године, као породична кућа и легат професора музике Јована Ђ. Мирковића.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 17.07.01 О 633–6872/2001–4 Влада РС Од 27.07.2001.
Црква Успења Богородице – Крагујевац	У самом центру града, на месту некадашњег гробља	Подигнута по пројекту Андреје Андрејевића у периоду од 1869/84. године.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. гласник” Бр. 108/16 од 6.12.2005.

Манастир Драча – Драча, Крагујевац –	Налази се у истоименом селу	Црква је добила данашњи изглед у XVIII веку, захваљујући Станиши Млатишуми.	„Сл. гласник” бр.14/79 - велики значај Р 700/55 од 11.06.1955. ЗЗНПСК БГ
Манастир Благовештење Рудничко – Страгари, Крагујевац	Смештен недалеко од Страгара, на обронцима Рудника и густе шуме	Саграђен крајем XIV века, у доба кнеза Лазара.	„Сл. гласник” бр.14/79 - велики значај ЗЗНПСК БГ Р 1191/49 од 9.07.1949
Манастир Вољавча – Страгари	Смештен недалеко од Страгара, на обронцима Рудника и густе шуме	Почетком XV века је подигао властелин Михајло Кончиновић.	„Сл. гласник” бр.14/79 - велики значај ЗЗНПСК БГ Р 453/49 од 18.03.1949
Рушевине зване „Црквине” – Петковица, Страгари	Налази се на 4 километара од Страгара	Данашња црква је потпуно реконструисана	„Сл. гласник” Бр. 21/83-велики значај Р 962/3 од 18.12.49 ЗЗНПСК БГ
Црква Светог Николе – Рамаћа, Крагујевац	У селу Рамаћа на десетак километара од Страгара	Датира са краја XIV века.	„Сл. Гласник” Бр. 14/79-велики значај Р 699/55 од 11.06.55 ЗЗНПСК БГ
Собрашице – Лужнице, Крагујевац	У центру села Лужнице, у црквеној порти	Реч је о родопским трпезама постављеним у порти	„Сл. гласник” Бр. 14/79-изузетан значај Р 54/1 од 20.03.1968.
Кућа В. и М. Павловића – Дулене, Крагујевац	У селу Дулене	У овим зградама браће Павловић, 1941. године су били смештени штабови левачког и крагујевачког одреда	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. Гл. НРС бр. 54/4
Воденица у Грошници – Крагујевац	Налази се на потезу Грошница	Саграђена је крајем XVIII века..	Утврђено културно добро-споменик културе Р 97/1 од 10.01.72 ЗЗСК КГ
Средњовековн и утврђени град Сребреница – Страгари	На узвишењу изнад реке Сребрнице недалеко од Страгара.	Подаци потичу са краја XIV века.	„Сл. гласник” бр.21/83 - велики значај Р 95/1 од 19.03.69 ЗЗСК КГ
Кућа Танаска Рајића у Страгарима – Крагујевац	У месту Страгари	Кућа у којој је рођен Танаско Рајић.	Утврђено културно добро-споменик културе „Сл. лист региона Шумадије и Поморавља” 8 од 18.07.91. О 02–633–3/91
Етно двориште у Драчи – Крагујевац	У селу Драча	Потиче са почетка XX века.	Утврђено културно добро-споменик културе Опш. Сл. Гл. 13/92 од 8. 9.92
Црква Светог Илије у Доњим Грбницама – Крагујевац	Налази се у поменутом селу	Подигнут је 1890. године, на темељима старе цркве.	Утврђено културно добро-споменик културе О 633–4693/99 25.01.2000. Вл. РС СЛ. ГЛ. РС ОД 17.02.2000.
Спомен чесма	У порти манастира	Подигнута је 1.6.1901. у славу	Утврђено културно добро-

у селу Дивостин – Крагујевац	Дивостин	преминулом краљу Милану.	споменик културе О 633–6872/2001–8 Од 17.07.2001. Влада РС СЛ. ГЛ. РС од 27.07.2001.
Црква Св. Петра и Павла у Грошници – Крагујевац	Налази се у самом центру села	Саграђена је 1857. године.	Утврђено културно добро- споменик културе О 633–16771/2002 Од 13.12.2002. год.

Просторно културно – историјске целине

Назив	Локација	Кратак опис	Степен заштите
Старо градско језгро – Крагујевац	Градско језгро Крагујевца	У 19. веку су саграђени први објекти, кроз цео 20.	„Сл. гласник” бр.14/79 - велики значај; Р 28 од 14.7.1977.
Знаменито место Спомен парк „Крагујевачки октобар” Шумарице	На ободу града Крагујевца	У част стрељаним грађанима Крагујевца у октобру 1941.	„Сл. гласник” бр.18/79 - изузетан значај; Од 27.12.1979.
ПКИЦ Комплекса „Соколана” у Старој радничкој колонији у Крагујевцу	Налази се у истоименом градском насељу	Јединствена целина архитектонско - урбанистичког обликовања индустријског пејсажа у овом делу Европе (1924–1930.)	„Службени гласник РС”, бр. 102/2013 05 број 633–9867/2013 Од 22. новембра 2013. године
ПКИЦ Комплекс Војно- техничког завода у Крагујевцу	Налази се на широком простору који се граница са Старим градским језгром и Милошевим венцом, пружајући се до старог јагодинског друма	Комплекс наменских и административних зграда из 19. и 20. века.	„Службени гласник РС”, бр. 36/2014. 05 број 633–2365/2014 Од 25. марта 2014. године
Зграда „Уреда” у Крагујевцу	У централној градској зони	Саграђена је 1931. и представља значајно архитектонско дело градитељских токова	„Службени гласник РС”, бр. 84/2014. Од 08.08.2014

Археолошка налазишта

Назив	Локација	Кратак опис	Степен заштите
Праисторијско насеље у Дивостину	У селу Дивостин	Праисторијско насеље откривено пуким случајем	Р 227/1–68 од 18. 3.69.
Тодорчево	На ободу града Крагујевца	Вишеслојни потез из старијег неолита (Старчевачка култура), старијег гвозденог доба и римске цивилизације.	„Сл. гласник” Бр 51/1119 од 13.11.97

2.5. КУЛТУРНА САРАДЊА – са другим градовима у Србији и међународна сарадња

У периоду 2015 - 2020. године реализовано је укупно 63 међународних програма, од којих се већина односила на гостовања наших уметника у Европи и свету, као и на програме гостовања страних уметника и истраживача/ научника у Крагујевцу.

Преглед сарадње у области културе од 2016. до 2020. године

2016. година	
Бидгошћ (Пољска)	Изложба 18. Међународног салона антиратне карикатуре <i>Крагујевац 2015</i>
	39. Међународни фестивал младих музичара <i>Музичке импресије, Квинтет хармоника – Крагујевац</i> (најбољи ученици Музичке школе и студенти ФИЛУМ-а)
	Пројекат <i>Пољско-српски колаж</i> , партнери Дом културе бр. 5 из Бидгошћа ОШ 21.октобар и ОШ Милутин и Драгиња Тодоровић. У оквиру програма реализовани заједнички концерт, изложбе и радионице
Котор (Црна Гора)	Изложба 18. Међународног салона антиратне карикатуре <i>Крагујевац 2015</i> , у оквиру програма Генералне скупштине Међународне асоцијације градова весника мира
Инголштат (Немачка)	Ученици Друге крагујевачке гимназије учествовали у симулацији Европског парламента са вршњацима из Екатеринен гимназије
	Изложба 18. Међународног салона антиратне карикатуре <i>Крагујевац 2015</i>
	Драмска секција Прве крагујевачке гимназије, заједно са представницима још пет градова пријатеља Инголштата, узела је учешће у припреми позоришне представе <i>Louvre</i>
	Крагујевачка уметница Јована Ранђеловић боравила у Инголштату
Сјан (Кина)	Реплика скулптуре теракота ратника у природној величини поклоњена је Граду Крагујевцу, као граду пријатељу Сјана. Налази се у Народном музеју у Крагујевцу.
Смоленск (Русија)	Ученици ТУШ <i>Тоза Драговић</i> који уче руски језик узели су учешће са ученицима из Смоленска у историјско-књижевној радионици на тему <i>Све што је било за памћење, памтим</i> инспирисану Другим светским ратом.

2017. година	
Бидгошћ (Пољска)	40. Међународни фестивал младих музичара <i>Музичке импресије</i> , студенти ФИЛУМ-а освојили прву награду.
	Средњошколски хор <i>Primo</i> учествовао је на Фестивалу камерних хорова и вокалних ансамбала у Крагујевцу
	Пројекат <i>Пољско-српски колаж</i> , партнери Дом културе бр.5 из Бидгошћа и ОШ Милутин и Драгиња Тодоровић.
Смоленск (Русија)	На ликовном конкурс <i>Градови као браћа</i> учествовали ученици ОШ Милутин и Драгиња Тодоровић и ОШ Радоје Домановић
Дрезден (Немачка)	На Конференцији <i>Међународни дијалог у Дрездену 2017</i> на тему урбаних мировних култура
Инголштат (Немачка)	Ученици Друге крагујевачке гимназије учествовали у симулацији Европског парламента са вршњацима из Екатеринен гимназије
	Драмски студио Дома омладине, заједно са представницима још пет градова пријатеља Инголштата, узео учешће у припреми позоришне представе <i>Hot Spot</i>
	Крагујевачки уметник Филип Мисита боравио у Инголштату
	<i>Југендкамерхор Инголштат</i> , <i>Крагујевачко певачко друштво</i> и <i>Крагујевачки оркестар</i> одржали су заједнички предбожићни концерт у цркви Морицкирше
2018. година	
Бидгошћ (Пољска)	Пројекат <i>Пријатељ без граница</i> наставак је <i>Пољско-српског колажа</i> , партнери Дом културе бр.5 из Бидгошћа, Прва крагујевачка гимназија и КЦ УММУС.
Амбасада Словачке	Концерт Војног оркестра Оружаних снага Републике Словачке

Бјелско-Бјала (Пољска)	Осмочлани ансамбл ЦЗНТК Абрашевић наступио на 14. Фестивалу градова партнера
Санкт Петербург (Русија)	На Међународном ликовном такмичењу за ученике Ја сликам Санкт Петербург учествовали су ученици ОШ Милутин и Драгиња Тодоровић, ОШ 19. октобар, ОШ Живадинка Дивац, ОШ Наталија Нана Недељковић, полазници Малог ЦЕЛУС-а.
Сјиан (Кина)	Уметничка трупа <i>Мали лабуд</i> из Дечје палате Општине Лианху, града Сјиана, наступила у Крагујевцу
Волгоград (Русија)	На Међународном форуму народне дипломатије <i>Дијалог на Волги: Мир и међусобно разумевање у 21. веку</i> , представљен Спомен парк <i>Крагујевачки октобар</i> у оквиру теме <i>Колективно сећање и културни идентитет</i> , и сарадња градова пријатеља Крагујевца и Инголштата. Град Крагујевац је представљен као члан Међународне асоцијације градова весника мира.
Инголштат (Немачка)	Ученици Друге крагујевачке гимназије учествовали у симулацији Европског парламента са вршњацима из Екатеринен гимназије
	Изложба фотографија <i>Сусрети</i> којом су два фотографа из Инголштата Хуберт Клоцек и Крагујевца, Предраг Циле Михајловић исказали сопствени доживљај града пријатеља.
	Драмска секција Прве крагујевачке гимназије, заједно са представницима још пет градова пријатеља Инголштата, узела учешће у припреми позоришне представе
	Изложба 19. Међународног салона антиратне карикатуре <i>Крагујевац 2017</i> <i>Југендкаммерхор Инголштат</i> и <i>Крагујевачко певачко друштво</i> одржали су заједнички концерт под називом <i>Хорски звуци Баварске и Шумадије у Галерији Народног музеја у Крагујевцу</i>

2019. година	
Бидгошћ (Пољска)	<i>Duo Partyzant</i> из Бидгошћа одржао концерт у Крагујевцу
	Пројекат <i>Бидгошћ – Крагујевац, путеви пријатељства</i> наставак је <i>Пољско-српског колажа</i> , сарадња Дома културе бр.5, Шесте гимназије, Камерног ансамбла <i>Fresca Voce</i> из Бидгошћа, Прве крагујевачке гимназије.
Ређо Емилија (Италија)	Изложба <i>Тиха места</i> крагујевачког фотографа Ивана Арсенијевића проглашена је једном од три најбоље у пратећем програму <i>Ћиркуито оф</i> на фестивалу <i>Fotografia Europea</i>
Амбасада Египта	Египатски оркестар <i>Al Nour Val Amal</i> , чије су чланице слепе и слабовиде особе, одржао концерт у Крагујевцу
Амбасада Француске	Изложба о Великом рату представљена је крагујевачкој публици
Амбасада Израела	Манифестација <i>Дани Израела у Крагујевцу</i> обухватила је наступ ученика који су представљали Државу Израел на музичком такмичењу <i>Србија у ритму Европе</i> , промоцију туристичке туре <i>Јеврејско наслеђе Крагујевца</i> , Хавер Србија радионицу за младе, предавање о израелској књижевности и делу Амоса Оза заменице Амбасадора Џени Седов и отварање ревије израелског филма
Амбасада Мађарске	Мешовити хор из Зирца (Мађарска) учествовао је на Фестивалу камерних хорова и вокалних ансамбала у Крагујевцу
Санкт Петербург (Русија)	Професорка ликовне културе Славица Ђорђевић и ученица Анђела Ђурђевић из О.Ш. 19.октобар из Маршића, чији је рад претходне године проглашен најбољим из Србије, посетиле су Санкт Петербург поводом фестивала <i>Скарлетна једра</i>
	Камерни оркестар <i>Симфониета из Санкт Петербурга</i> из државне установе културе <i>Државни академски симфонијски оркестар Санкт Петербурга</i> наступио је на фестивалу ОКТОХ у Крагујевцу
Сјиан (Кина)	У оквиру Евро-азијског економског форума одржани су 07. Међународна конференција градова дуж економског пута свиле, <i>Тинк-танк</i> семинар 2019 и Округли сто Међународне групе стручних саветника
Инголштат (Немачка)	<i>Југендкаммерхор Инголштат</i> и <i>Крагујевачко певачко друштво</i> одржали су још један заједнички концерт
	Драмска секција СКЦ-а, заједно са представницима још пет градова пријатеља Инголштата, узела учешће у припреми позоришне представе

	Грузијски оркестар из Инголштата наступио је на крагујевачком фестивалу ОКТОХ у Крагујевцу
	Поводом 20. Међународног салона антиратне карикатуре, повећан је новчани део Награде Града Инголштата

2020. година	
Вуши (Кина)	Ученици из ОШ <i>Милутин и Драгиња Тодоровић</i> учествовали на 04. Међународном ликовном конкурс за младе у организацији Канцеларије за спољне послове Народне провинције Ђангсу.
Сјиан (Кина)	Промо материјал о Граду (текст, видео, фото) достављен Сјиану за употребу на сајту и јавним местима.
Инголштат (Немачка)	Два уметника из Инголштата учествовала су на конкурс 02. Међународног бијенала уметности 'АРТИЈА у Крагујевцу. Њихови радови представљени су на изложби Бијенала.

Због пандемије Ковид 19, није било могуће деловати у правцу међународне сарадње током 2020. године, као и у првој половини 2021. године.

Удружења грађана која су активна у области међународне сарадње:

- Удружење српско-чешког пријатељства "Чеси Шумадије"; делатност: међународна сарадња са Чешком Републиком и Јужноморавском регијом у области културе и уметности; број чланова: 45
- Удружење «Школа мира» Крагујевац, основано 1988. године; делатност: међународна сарадња у области културе и образовања; број чланова: 42.
- Удружење српско-румунског пријатељства Ризница, основано 2007. године; делатност: међународна сарадња у области културе, стваралаштва, образовања, науке и сл; број чланова: 150.
- Удружење српско-словачког пријатељства «Словенски корени» основано 2013. године
- Удружења грађана чија је активност везана за осетљиве групе:
- Удружење за помоћ особама са аутизмом – Крагујевац основано 2003. године; делатност: културно-уметнички аматеризам; број чланова: 185.
- Удружење глувих и наглувих Шумадијског округа Крагујевац основано 1948 године делатност унапређење квалитета живота глувих и наглувих и стварање приступачне средине
- "Форум младих са инвалидитетом Крагујевац" основано 2010. године; делатност: културно-уметнички аматеризам особа са инвалидитетом; број чланова: 25.
- Удружење тумача знаковног језика Србије "Једро" основано 2016. године; делатност: Афирмација знаковног језика; број чланова: 18.

2.6. МАНИФЕСТАЦИЈЕ У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ

Крагујевац је профилисао мапу културних манифестација и програма који чине део његовог идентитета.

Савет Мреже установа културе је крајем октобра 2019. године расписао Јавни позив за подношење предлога за избор сталних манифестација. Предлози су пристигли од стране установа културе, других заинтересованих субјеката из јавног и цивилног сектора, стручњака у култури, уметника и заинтересованих појединаца. Чланови Савета Мреже су на основу анализе предлога издвојили и предложили 25 традиционалних манифестација које својим статусом у друштву, постигнутим квалитетом, професионалном организацијом, оценама у стручној јавности, одзивом публике, као и самим значајем за позиционирање Крагујевца на културној мапи Србије, могу бити носиоци развоја културе како у Крагујевцу, тако и целом региону који ка њему гравитира. Скупштина града Крагујевца усвојила је ову Одлуку 2019. године

Преглед сталних културних манифестација

Сталне манифестације у области културе од значаја за Град, у смислу одредаба Одлуке о манифестацијама, програмима и пројектима у области културе од значаја за град Крагујевац ("Службени лист града Крагујевца" бр. 33/19 и 36/20) су оне манифестације које својом вишегодишњом традицијом одржавања, квалитетом, стеченим угледом, својим значајем и садржајем афирмишу Град, доприносе остваривању општег интереса у култури и задовољавању потреба грађана у области културе и то су:

- **"Дан Града Крагујевца"** је манифестација која се сваке године традиционално одржава за Ђурђевдан. Састоји се од великог броја културних програма – концерата на трговима, концерата класичне музике, изложби, дечјег карневала, као и других пратећих пригодних програма са нагласком на историју Крагујевца и његову улогу у стварању модерне српске државе, односно прву престоницу модерне Србије.

Организатор манифестације је град Крагујевац.

- **"Велики школски час", "Бдење", "Доста су свету једне Шумарице", "Октох" и "Међународни салон антиратне карикатуре", "Артија"** представљају традиционалне манифестације које су настале из потребе обележавања пијетета према жртвама – родољубима стрељаним 21. октобра 1941. године. Овим манифестацијама се промовише мир, сећање на жртве страдале у ратовима широм планете, као и критика рата и деструктивних идеја. Организатор манифестација је установа Спомен-парк "Крагујевачки октобар" у Крагујевцу.

- **"Госпојинске свечаности"** представљају манифестацију којом братство Саборног храма Епархије Шумадијске обележава Успење пресвете Богородице. Ова манифестација има јасан културнообразовни карактер, будући да се у њеном склопу сваке године организује велики број важних програма посвећених историји српског народа, очувању његовог идентитета, као и његовој историји и традицији. Организатор манифестације је Епархија шумадијска и братство Саборног храма Успења Пресвете Богородице, у сарадњи са ГТО Крагујевац.

- **Крагујевачки фестивал антиратног, ангажованог и академског филма "КРАФ"**, је манифестација која као фестивал антиратног, ангажованог и академског филма има за циљ да упути поруке мира, укључи ангажоване друштвене теме и децентрализује кинематографију. Организатор манифестације је HBO Millenium из Крагујевца.

- **"Дани крагујевачке књиге"** је манифестација која има за циљ да кроз вишедневне разноврсне програме прикаже крагујевачку издавачку и стваралачку продукцију, која је библиографски обрађена у Завичајном одељењу библиотеке у претходној години. Данима крагујевачке књиге циљ је да се укаже на значај завичајне колекције, која треба да садржи све књижне и некњижне материјале, који се У и О Крагујевцу објаве током године. Ова манифестација не обухвата искључиво једну врсту стваралаштва изражену кроз књижну и некњижну грађу, већ и много шири дискурс завичајности – представља завичајне ауторе (појединце и удружења) који различитим интересовањима и хобијима баштине традицију и културу града и околине..

- **"БАШТеАтар"** је манифестација која као једини фестивал у региону, селекује представе искључиво настале ван институционалних позоришта и окупља уметнике који су одлучни да стварају и без финансијске и оперативне подршке позоришних кућа.

Организатор манифестације је установа Дом омладине "Крагујевац" у Крагујевцу.

- **"Златна искра"** је манифестација – луткарски фестивал који се традиционално одржава од октобра 1994. године, када је одржан 1. међународни луткарски фестивал малих форми и када су се, по први пут, окупили ствараоци који у луткарској форми изражавају богатство сценског стваралаштва. Од 2001. године, овај фестивал се одржава под данашњим именом.

Организатор манифестације је установа "Позориште за децу" Крагујевац.

- **"ЈоакимФест"** је манифестација која као фестивал савременог, модерног, друштвено, естетски и поетички референтног позоришта, има евро-регионални концепт и темељи се на избору представа које су у пуном сагласју са модерним извођачким позоришним праксама.

Организатор манифестације је установа Књажевско српски театар у Крагујевцу.

- **"Јоакимови дани"** је манифестација која као фестивал има за циљ повезивање позоришта и уметника и афирмацију домаћег драмског стваралаштва. Традиционално се организује у оквиру Мајских свечаности.

Организатор манифестације је установа Књажевско српски театар у Крагујевцу.

- **"Позоришни сусрети ученика гимназија Србије"** је манифестација која траје већ 20 година и представља званично такмичење ученика гимназија Србије, установљено Годишњим календаром Министарства просвете Републике Србије. Ова манифестација окупља ученике гимназија из целе Србије, промовише културу код младих и развој глумачких талената. Организатор манифестације је Прва крагујевачка гимназија.

- **Међународни фестивал камерних хорова "Концепти"** је манифестација основана 1995. године, одржава се бијенално и једини је хорски фестивал који од хорова захтева програмски концепт. Фестивал је и део уметничке асоцијације *Европа за фестивале, фестивали за Европу (ЕФФЕ)*.

Организатор манифестације је Музички центар у Крагујевцу. .

- **"Интернационални фестивал уметника хармонике"** је манифестација која се одржава скоро три деценије и традиционално окупља најбоље извођаче из целог света. На њему учествују победници највећих светских такмичења, те се на овај начин љубитељима ове музике највећа достигнућа у свету уметности у хармоници чине доступним, што је и један од разлога успешности познате крагујевачке школе хармонике у свету. Организатор манифестације је ДОО "Ад либитум" из Крагујевца.

- **Фестивал камерне музике "Convivium Musicum"** је манифестација која кроз креативни програмски концепт, избор камерних састава и диверзитет музичких стилова, представља јединствену манифестацију на овим просторима. Фестивал камерне музике је једна од најмлађих манифестација, која је квалитетом својих програма допринела да Крагујевац буде препознатљив и по овој врсти музичког стваралаштва. Организатор манифестације је Удружење грађана "Convivium Musicum" из Крагујевца.

- **"Интернационални џез фестивал"** је манифестација међународног карактера која постоји већ 20 година, са одржаних преко 120 концерата, на којима су наступала светски призната имена џез музике, од којих су нека први и једини пут у Србији наступала управо на овом фестивалу. Организатор манифестације је Удружење "Арт кварта" из Крагујевца.

- **"Шумадијски блуз и џез фестивал"** је манифестација која има за циљ промоцију и развој блуза и џеза у Шумадији и шире.

Организатор манифестације је установа Дом омладине "Крагујевац" у Крагујевцу.

- **"Арсенал фест"** је манифестација која као један од манифестација која као један од највећих домаћих музичких фестивала окупља више хиљада љубитеља рок, поп и алтернативне музике из земље и иностранства. Један је од најпрепознатљивијих крагујевачких и шумадијских брендова, а

на њему наступају познати музичари из целог света. Организатор манифестације је Удружење грађана "Арсенал фест" из Крагујевца.

- **"Шумадијски интернационални филмски фестивал" (ШИФФ)** је манифестација на којој се приказују дебитантска остварења младих аутора, са фокусом на тематику за младе.

Организатор манифестације је Удружење "Арт квартал" из Крагујевца.

- **"Фоторама"** је манифестација која као међународни фестивал уметничке фотографије чији програм обухвата сва подручја уметничке фотографије укључује и међународни фото конкурс за учеснике из целог света. Организатор манифестације је Фото-клуб "Аполо" из Крагујевца.

- **Фестивал народне музике "Драгиша Недовић"** је манифестација која има за циљ промоцију народне музике засноване на изворној народној музици и традиционалном музичком наслеђу. Манифестација носи име једног од најзначајнијих крагујевачких музичких стваралаца у овој врсти музике, човека који је аутор огромног броја песама које се данас сматрају народним, што је доказ њиховог квалитета. Организатор манифестације је Удружење грађана "Крагујевац концерт" из Крагујевца.

Утврђена листа манифестација, програма и пројеката у области културе од значаја за град Крагујевац се финансира или суфинансира из буџета града Крагујевца.

Сталним манифестацијама управља Савет сталних манифестација града Крагујевца који образује Градско веће из реда стручних и јавних радника, познавалаца из области културе. Један од чланова Савета обавезно се именује из реда запослених у градској управи надлежној за област буџета и финансија.

2.7. КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ

На плану развоја и промоције културног туризма Градска туристичка организација (ГТО) Крагујевац сарађује са Градском управом и са свим институцијама културе у граду.

Град Крагујевац има богату понуду за туристе који желе да се упознају са културно-историјским садржајима у Србији јер се на ужем простору могу наћи материјални и духовни докази различитих периода и значајних догађаја у историји Србије. Такође, у граду се одржавају и бројне културне манифестације које употпуњују туристичку понуду. Све ово је база за добру сарадњу са институцијама културе и за развој културног туризма.

Промоција културног туризма се одвија на неколико нивоа. Штампани материјали, брошуре и водичи обухватају културно-историјске споменике и институције културе. Може се рећи да они заузимају и централно место у промоцији града, јер се Крагујевац већ дуго година промовише као престоница модерне Србије (комплекс "Милошев венац"), а такође је увек у првом плану и Спомен парк "Крагујевачки октобар". Промотивне активности на сајту и друштвеним мрежама укључују најаве догађаја из области културе. На сајмовима и манифестацијама у земљи и иностранству се промовишу догађаји који су ширег значаја, а са појединим институцијама су организоване и промоције на Београдском сајму туризма и сличним, значајним манифестацијама у земљи и региону.

- ГТО Крагујевац је организатор или суорганизатор различитих догађаја, од којих су неки значајни за промоцију културне баштине и традиције града и доприносе стварања имиџа града културе у земљи и региону. Манифестације су:
- Ђурђевдански Дечји карневал, 6 мај, у оквиру обележавања Дана града организујемо Дечји карневал који окупља децу предшколског и школског узраста са територије града, плесне, уметничке, спортске и друге клубове и удружења.
- Фића фест, друга половина јуна, окупља љубитеље возила фића и старих аутомобила са територије Балкана- доприноси развоју индустријског туризма, као врсте културног туризма
- Сабор народног стваралаштва у оквиру Госпојинских свечаности, 28.август, продајна изложба традиционални

- Међународни сајам туризма и сеоског туризма - у оквиру забавног дела су програми културно-уметничких друштава, изложбе и модне ревије локалних произвођача традиционалних производа

Осим сарадње са институцијама културе у граду, ГТО "Крагујевац" сарађује са удружењима на пољу фолклора, драмске, плесне и уметничке активности, чуварима старих заната и произвођачима сувенира. На манифестацијама и догађајима у граду и у земљи које ГТО организује наступају различита удружења, у зависности од врсте догађаја. Произвођачи домаћих производа и сувенира продају своје производе на различитим манифестацијама и базарима, као и у Туристичком инфо центру.

Музеји су посебно значајни за туристичке посете, па је са тим у вези развијена сарадња са Народним музејем и Спомен парком, у смислу промоције, довођења гостију, осмишљавања и организовања водичких тура које обухватају ове објекте.

Водичке туре, аутобуске или пешачке, од опшних које обухватају цео град, преко тематских, које ГТО осмишљава и организује у сарадњи са институцијама културе намењене су туристима, али и локалном становништву, у циљу едукације и јачања свести о културно-историјском значају града. У том смислу развијена је сарадња са школама на територији града и региона, Универзитетом и осталим заинтересованим странама. Неке од тематских водичких тура из области културног туризма су: Историјско језгро града, Легат Николе Коке Јанковића, Задужбине и задужбинари, Ђура у Крагујевцу, манастирске туре.

3. SWOT анализа

SWOT анализа (интерна и екстерна самопроцена локална заједнице) је методолошки алат, коришћен у циљу одређивања конкурентске позиције града и локалне заједнице у области културе и културног наслеђа. Представља основни улаз за дефинисање посебних циљева и то, пре свега, део анализе који се односи на слабости. Наиме, евидентирани слабости служе као основа за квалитетно планирање развоја, тако што ће дефинисани циљеви указивати на потребу и начин за смањивање или елиминисање тих слабости.

Практичност и веома широку применљивост ове анализе обезбеђује јој њена једноставност представљена матрицом 2 x 2, у којој се налазе и четири саставна елемента SWOT анализе: снаге, слабости, шансе и претње. Снаге и слабости су интерни елементи на које једна локална заједница може да утиче, док шансе и претње представљају екстерне елементе, односно факторе из спољашности на које не може да утиче.

Снаге су фактори који једном подручју дају предност. Слабости су, са друге стране, фактори који представљају препреке развоју локалне заједнице. Шансе су екстерне прилике које треба искористити, док претње означавају негативан екстерни фактор који треба неутралисати.

Идентификовано је 4 области развоја културе за које су израђене SWOT анализе:

- Културно наслеђе
- Савремено стваралаштво
- Креативне индустрије
- Општи SWOT

Након израђених SWOT анализа, спроведена је класификација и издвајање приоритетних слабости и снага, путем бодовања. Ово представља основу за дефинисање циљева и мера Плана развоја културе.

Критеријуми који су коришћени за одређивање приоритетних слабости и снага:

- Да ли слабост показује растући, опадајући или привремени тренд?
- Колико дуго има утицај и када се појавила?
- Да ли је утицај снажан или не?
- Да ли је могуће контролисати тај утицај?

Резултати ове фазе приказани су у табели приоритетних слабости и снага.

Културно наслеђе SWOT

Снаге	Слабости
- Крагујевац – некадшњи престони град – Културно, историјско и индустријско наслеђе као потенцијал - Војно-технички завод, Милошев венац, Соколана – Спомен – парк „Крагујевачки октобар“ – културно добро од изузетног значаја – Велики број културних добара у главном градском језгру – објекти заштићени као културна добра – Кнежев арсенал – културно историјско добро од изузетног значаја – Археолошко налазиште Тодорчево – Центар за неговане традиционалне културе – Абрашевић (Ансамбл народних песама и игара АБРАШЕВИЋ, Омладински фолклорни ансамбл, Дечји фолклорни ансамбл, Школа народних игара, Велики народни оркестар, певачка група „Архаика“, певачи солисти, продукција центра, Радионица традиционалног накита од стаклених перли „Ђердан“, гудачки квартет „Arcobaleno“, Позориште младих, издаваштво – издања Центра која се односе на традиционалну културу код Срба – Легат Николе Коке Јанковића – Народни музеј Крагујевац – Академски фолклорни ансамбл Светозар Марковић – СКЦ Крагујевац – Интерресорно повезивање образовних институција (основних, средњих школа и ФИЛУМ-а) и институција културе (Завичајно одељење Народне библиотеке „Вук Караџић“, Спомен-парк „Крагујевачки октобар“, Народни музеј итд.) путем пројектне и амбијенталне наставе. - Предан рад завичајног одељења Народне библиотеке „Вук Караџић“	– Недовољна истраженост и видљивост нематеријалног културног наслеђа – Неадекватни услови за чување грађе - музејске, библиотечке (покретна културна добра стара и ретка књига до 1867. законом заштићена) и другог нематеријалног наслеђа – Неадекватна искоришћеност постојећих просторних потенцијала непокретног културног наслеђа – Недовољна искоришћеност савремених информационих технологија у сврху чувања и презентовања културног наслеђа – Недовољно развијена културна свест дела становништва – Недовољно укључен образовни систем у едукацију о културно-историјском наслеђу – Недовољно редовних културних тура за обилазак локалних знаменитости – Недовољна међусекторска сарадња – Недовољан број запослених у сектору културног наслеђа – Недовољно искуства установа културе у међународним пројектима – Недовољна међународна сарадња у циљу размене искустава и примера добре праксе – Недовољна и неадекватна промоција културног наслеђа – Недовољна улагања у установе, у сврху развоја и адекватног очувања материјалног и нематеријалног наслеђа – Неприлагођеност културних установа глумим и наглумим посетиоцима као и неприлагођеност нематеријалног културног наслеђа
Шансе	Претње
– Постиндустријски туризам као развојни потенцијал – ЈПП у области културе – Војно-технички завод и Милошев венац – културно историјско и индустријско наслеђе од националног значаја чија је ревитализација установљена као приоритетан пројекат – Фондови Министарства културе и информисања – Међународни фондови: Креативна Европа; Horizon, Erasmus+ (e-Twinning) као могућност прекограничних сарадња школа у домену културе; програми транснационалне сарадње – Обједињавање регионалне туристичке понуде – Могућа пренамена комплекса Кнежев арсенал отварање Музеја завичајних писаца Крагујевац као наставак преданог рада завичајног одељења Народне библиотеке „Вук Караџић“ – Едукованост запослених у сектору културног наслеђа о пројектном раду и конкурсима за реализацију пројеката	– Ингеренције са националног нивоа за улагања у заштићена културна добра – Врло мале ингеренције града над објектима културе које су стављене под заштиту државе/Сложене административне процедуре за улагања у културна добра под заштитом државе – Проблем власништва над комплексом Кнежев арсенал – Ограничене могућности промоције културних добара под заштитом државе

Савремено стваралаштво SWOT

Снаге	Слабости
– Постојање Мреже установа културе које се баве културом, уметничким стваралаштвом – Постојање великог броја Удружења из различитих области уметничког стваралаштва – Постојање довољног броја приватних галерија, школа сликања, музике, глуме, модерниог плеса – Постојање образовних установа из области културе на свим нивоима образовања – основна и средња музичка школа, Друга крагујевачка гимназија (специјализована одељења за сценску и аудио-визуелну уметност), ФИЛУМ – Локална самоуправа издваја континуирано већа средства за програме установа културе и удружења кроз конкурс – Велики број културних догађаја који имају и међународни карактер – Међуресорна сарадња културе и образовања – Арсенал фест као највећи музички фестивал јужно од Београда – Велики број међународних догађаја који се развијају – Нове идеје (објекти) у култури: Легат Николе Коке Јанковића, Галерија Мостови Балкана, Кућа Ђуре Јакшића. – Постојећи фестивали: 1) међународни фестивал луткарских позоришта; 2) међународни глумачки фестивал Јоаким Интерфест – и пратећи уметнички садржаји – Велики број легата: сликарке Љубице Филиповић, дизајнера Божидара Болета Милорадовића,... – Добра посећеност културних догађаја – Нови креирани догађаји кроз институционални и ванинституционални оквир	– Непостојање јасног и препознатљивог културног идентитета града – Недовољно развијена културна свест код дела становништва – Непостојање градске мултимедијалне сале и опере – Недовољно укључен образовни систем у едукацију о програмима културе / Непостојање механизма интеграције система образовања и институција културе – Недовољна међусекторска, међуинституционална сарадња на пољу промоције културног програма – Недовољна инфраструктурна и техничка опремљеност установа културе – Недовољна укљученост и ангажованост националних медија и електронских медија у промоцију културе и манифестација – Неприлагођеност институција потребама публике (савременом начину живота и рада); – Доминантно буџетско финансирање културе и уметности (неразвијени модели „fundraising“- а за развој програма и пројеката) – Непостојање адекватног простора за уметнички рад и стваралаштво; – Неприлагођеност културних и туристичких институција глумим и наглумим посетиоцима
Шансе	Претње
– Постиндустријски туризам као развојни потенцијал – ЈПП у области културе – Фондови Министарства културе и информисања – Олакшан приступ међународним фондовима (Креативна Европа, Ерасмус+) – Диверсификација извора финансирања културе – финансијски менаџмент и „fundraising“. – Erasmus+ (e-Twinnig) као могућност прекограничних сарадња школа у домену културе.	– Демографске промене и структура становништва – Мањак средстава у буџету – Непостојање инструмената у циљу спровођења интересорне сарадње са образовањем

Креативне индустрије SWOT

Снаге	Слабости
– Постојање мреже установа културе града Крагујевца – Постојање образовних установа из области културе на свим нивоима образовања – основна и средња музичка школа, Друга крагујевачка гимназија (специјализована одељења за сценску и аудио-визуелну уметност), ФИЛУМ – Велики број устаљених манифестација из области културе и уметности које имају и међународни карактер – Постојање довољног броја приватних школа сликања, музике, глуме, балета, модерног плеса. – Кнежев арсенал као значајан потенцијал града Крагујевца (као просторни капацитет) – Арсенал фест као највећи музички фестивал јужно од Београда – Основан Кластер креативних индустрија Централне Србије – Кластер Креативна мрежа Крагујевца – Велики број удружења из области креативног стваралаштва – Основан Креативни хаб у оквиру Бизнис иновационог центра – Искуство у реализацији пројеката ЈПП у области Поп ап арта (осликавање јавних површина муралима, улични перформанси, концерти уличних свирача,...) – Постојећи фестивали: 1) међународни фестивал луткарских позоришта; 2) међународни глумачки фестивал Јоаким Интерфест – и пратећи уметнички садржаји	– Неразвијен предузетнички дух и ослањање искључиво на финансијску подршку Града – Недовољно развијена културна свест дела становништва – Недовољно укључен образовни систем у програме културе – Неактиван хаб креативних индустрија Централне Србије – Недовољна међусекторска, међуинституционална сарадња на пољу промоције културног програма – Недефинисана функција/ недовољна функционалност целине Кнежев арсенал – Недовољна укљученост и ангажованост националних медија и електронских медија у промоцију културе и манифестација – Непостојање програма за подршку развоју сектора (финансијских и техничких); – Непостојање адекватних образовних програма; – Непостојање одговарајућег простора за развој сектора креативних индустрија (урбанистичко - инфраструктурно уређеног). – Трошење средстава већег броја Удружења на техничку опрему која није у њиховом власништву
Шансе	Претње
– Постиндустријски туризам као развојни потенцијал – ЈПП у области културе – Фондови Министарства културе – Олакшан приступ међународним фондовима – Обједињавање регионалне туристичке понуде – Могућа пренамена комплекса Кнежев арсенал – Erasmus+ (e-Twinnig) као могућност прекограничних сарадња школа у домену културе.	– Демографске промене и структура становништва – Мањак средстава у буџету

Општи SWOT

Снаге	Слабости
– Постојање мреже установа културе града Крагујевца – Компетентни руководиоци установа – Постојање образовних установа из области културе на свим нивоима образовања – основна и средња музичка школа, ФИЛУМ – Војно-технички завод, Кнежев Арсенал, Милошев венац, Соколана – културно, историјско и индустријско наслеђе као потенцијал – Дефинисане Сталне манифестације у области културе од значаја за град (25) – Велики број међународних догађаја у култури од којих су неки препознати као квалитетни и посећени – Локална самоуправа континуирано издваја већа средства за програме установа културе и програме удружења грађана кроз Конкурс – Успостављена међусекторска сарадња јавног и цивилног сектора и међуресорна сарадња културе и образовања – Успостављена међународна сарадња са установама културе из других земаља, међународним културним центрима и амбасадама у Београду – Велики број програма и добра посећеност публике – Велики број младих – Крагујевац, универзитетски центар – Међусекторска сарадња сектора културе и социјалне заштите – Велики број знаменитих Крагујевчана и културних посланика који су оставили траг на српској културној мапи – Археолошко налазиште Тодорчево	– Непостојање јасног и препознатљивог културног идентитета града – Недовољно развијена културна свест дела становништва – Недовољна информисаност дела грађанства о културним догађајима – Неприлагођено радно време неких установа културе слободном времену њихових посетилаца – Непостојање градске мултимедијалне сале и опере – Недовољна промоција догађаја и културних дешавања – недогољна информисаност становништва – Неадекватни услови за чување наслеђа – угрожен фондус библиотеке, музеја, архива – Недовољно укључен образовни систем у едукацију о културно-историјском наслеђу и програмима културе – Недовољно редовних културних тура за обилазак локалних атракција и знаменитости – Недовољна међусекторска, међуинституционална сарадња на пољу промоције културног програма – Недовољна инфраструктурна и техничка опремљеност установа културе – Недефинисана функција/ недогољна функционалност целине Кнежев арсенал – Могућности улагања у Кнежев арсенал са нивоа града су знатно ограничене – Недовољна укљученост и ангажованост националних медија и електронских медија у промоцију културе и манифестација – Непостојање институције Културни центар града Крагујевца – Недовољна укљученост организација цивилног сектора у питања од значаја за културу града и њихов статус у плану промоције садржаја – Недовољна заступљеност ОСИ у процесу планирања и одлучивања
Шансе	Претње
– Постиндустријски туризам као развојни потенцијал и обједињавање регионалне туристичке понуде – ЈПП у области културе – Војно-технички завод, Кнежев Арсенал, Соколана и Милошев венац – културно историјско и индустријско наслеђе од националног значаја чија је ревитализација и пренамена објеката установљена као приоритетан пројекат – Фондови Министарства културе и информисања – Олакшан приступ међународним фондовима / Програм Креативна Европа 2021-2027; Еразмус + (e-Twinnig) као могућност прекограничне сарадње школа у домену културе; програми транснационалне сарадње – Активније укључивање младих (пре свега	– Слаб финансијски одзив са националног нивоа за улагања у заштићена културна добра – Ограничене ингеренције града над објектима културе које су стављене под заштиту државе/ Сложене административне процедуре за улагања у културна добра под заштитом државе – Проблем власништва над комплексом ВТЗ – Ограничене могућности промоције културних добара под заштитом државе – Могућа пренамена комплекса Кнежев арсенал – Демографске промене и структура становништва – Мањак средстава у буџету – Забрана запошљавања радника у установама културе – Изостављање младих као приоритета даљег развоја културне сцене града Крагујевца – Медији са националном фреквенцијом не прате или веома оскудно прате дешавања у културном

студената ФИЛУМ-а) приликом реализације појединих културних дешавања – Приступ конкурсима које расписују поједине Амбасаде за опремање и санирање простора – Интензивнија сарадња са Културним центрима Амбасада земаља чија је култура интересантна становницима Крагујевца – Јачање интересорне сарадње са образовањем и социјалном заштитом – Реконструкција мултифункционалне дворане Шумадија – Укључивање знаменитих Крагујевчана који су оставили траг на српској културној мапи у манифестације устаљеног карактера – Могућност наглашене мултикултуралности града Крагујевца који је збринуо избеглице са свих простора бивше СФРЈ – Формирање Центра за експерименталну радионицу Тодорчево као потенцијала за међународну сарадњу, унапређење промоције археолошког наслеђа и размену студената	животу града Крагујевца – Слаба координација сарадње установа културе у граду Крагујевцу на заједничким пројектима
---	---

Приоритетне слабости			
Културно наслеђе	Савремено стваралаштво	Креативне индустрије	ОПШТИ
Неадекватна искоришћеност постојећих просторних потенцијала непокретног културног наслеђа	Непостојање градске мултимедијалне сале и опере	Непостојање одговарајућег простора за развој сектора креативних индустрија (урбанистичко - инфраструктурно уређеног)	Непостојање градске мултимедијалне сале и опере
Недовољна улагања у установе, у сврху развоја и адекватног очувања материјалног и нематеријалног наслеђа	Непостојање адекватног простора за уметнички рад и стваралаштво	Слабо развијен предузетнички дух и ослањање превасходно на финансијску подршку Града	Недовољна инфраструктурна и техничка опремљеност установа културе
Недовољан број запослених у сектору културног наслеђа	Недовољна инфраструктурна и техничка опремљеност установа културе	Недефинисана функција/недовољна функционалност целине Кнежев арсенал	Неадекватни услови за чување наслеђа – угрожен фондус библиотеке, музеја, архива
Неадекватни услови за чување грађе - музејске, библиотечке и другог нематеријалног наслеђа	Доминантно буџетско финансирање културе и уметности (неразвијени модели „fundraising“- а за развој програма и пројеката)	Недовољно развијена културна свест дела дела становништва	Недовољно укључен образовни систем у едукацију о културно-историјском наслеђу и програмима културе
Недовољно редовних културних тура за обилазак локалних знаменитости	Недовољна међусекторска, међуинституционална сарадња на пољу промоције културног програма	Недовољна укљученост и ангажованост националних медија и електронских медија у промоцију културе и манифестација	Недовољно развијена културна свест дела становништва

Доминантне снаге			
Културно наслеђе	Савремено стваралаштво	Креативне индустрије	ОПШТИ
Културно, историјско и индустријско наслеђе као потенцијал - Војно-технички завод, Милошев венац, Соколана	Локална самоуправа издваја континуирано већа средства за програме установа културе и удружења кроз конкурс	Велики број устаљених манифестација из области културе и уметности које имају и међународни карактер	Локална самоуправа континуирано издваја већа средства за програме установа културе и програме удружења грађана кроз конкурс
Спомен – парк „Крагујевачки октобар“ – културно добро од изузетног значаја	Нове идеје (објекти) у култури: Легат Николе Коке Јанковића, Галерија Мостови Балкана, Кућа Ђуре Јакшића	Кнежев арсенал као значајан потенцијал града Крагујевца	Велики број програма и добра посећеност публике
Крагујевац – некадашњи престони град	Велики број културних догађаја који имају и међународни карактер	Постојање мреже установа културе града Крагујевца	Велики број међународних догађаја у култури од којих су неки препознати као квалитетни и посећени
Легат Николе Коке Јанковића	Постојање великог броја Удружења из различитих области уметничког стваралаштва	Постојање образовних установа из области културе на свим нивоима образовања – основна и средња музичка школа, Друга крагујевачка гимназија (специјализована одељења за сценску и аудио-визуелну уметност), ФИЛУМ	Војно-технички завод, Кнежев Арсенал, Милошев венац, Соколана – културно, историјско и индустријско наслеђе као потенцијал
Кнежев арсенал – културно историјско добро од изузетног значаја	Постојање Мреже установа културе које се баве развојем културе и уметничким стваралаштвом	Постојећи фестивали: међународни фестивал луткарских позоришта ; међународни позоришни фестивал Јоаким Интерфест – и пратећи уметнички садржаји, и др.	Постојање мреже установа културе града Крагујевца

4. Визија

Крагујевац је регионални центар културе препознат у Србији и Европи по важној завичајној улози у стварању установа, институција и организација културе у модерној Србији. Стални је домаћин бројним гостима из земље и света, са развијеном туристичком инфраструктуром. Урбано сређен, цивилизован град, на први сусрет одаје идентитетске особености и предусретљивост према другима. Основне вредности су култура мира, отвореност према новом и другачијем, таленат, креативност и младалачки ентузијазам.

Крагујевац продуцира културне програме који се жељно очекују у градовима регије, где његове главне установе имају сталне сцене, али и у другим регијама и престоници. Продукцију чине програми остварени са најзначајнијим националним ауторима, али и копродукције са градовима партнерима.

Гостујући програми су првокласног карактера и чине махом део учешћа на домаћим фестивалима и представљају националне премијере, окупљајући публику са ширег подручја.

Крагујевац је један од најважнијих културних центара Србије, интегрисан у савремене европске културне токове

5. Циљеви развоја културе града Крагујевца

У процесу дефинисања циљева су уз резултате анализе и оцене стања и анализе података установа културе, коришћени резултати истраживања ЗАПРОКУЛ-а, истраживања потреба публике у Крагујевцу и План развоја Града Крагујевца 2021-2031.

Одређени су приоритети на којима треба да се заснива План, од којих су основни: подстицање улоге културе у развоју Града, развој кадрова и инфраструктуре, међународна сарадња у области културе и подизање угледа Града што ће допринети да град, ван оквира Републике Србије буде препознатљив као један од најзначајнијих центара културе региона.

Политика Града у области културе заснива се на: аутономији субјеката у култури; принципу активног учешћа грађана и стручне јавности у процесу доношења одлука; принципу стратешког управљања у култури, праћења и вредновања; одговорној кадровској политици; анализама, истраживањима и статистикама у области културе и транспарентним процедурама доношења одлука.

Мере представљају конкретне акције везане за достизање дефинисаних циљева. Оне су мерљиве, а на нивоу посебних циљева постављени су индикатори, што омогућава праћење нивоа реализације Плана развоја културе и спровођење евентуалних корективних активности.

Дефинисано је: 1 општи циљ, 6 посебних циљева и 19 мера:

Општи циљ: Позиционирање Крагујевца као над-регионалног центра културе који становницима Крагујевца унапређује квалитет живота, а посетиоцима пружа висок квалитет културних садржаја

За реализацију општег циља Плана развоја дефинисано је 6 посебних циљева:

1. Унапредити институционалне капацитете у области културе
2. Унапредити систем управљања, регулаторног оквира и финансирања у култури Очување објеката културе и валоризација културног наслеђа
3. Трајно заштитити и валоризовати културно наслеђе
4. Континуирано развијати продукцију у складу са културним потребама и обезбедити равноправно учешће грађана у културном животу
5. Унапредити међународну сарадњу и процесе европских интеграција у области културе
6. Унапредити промоцију културе Града Крагујевца, с акцентом на дигитализацију

6. Мере за достизање приоритетних циљева

Посебни циљ 1. Унапредити институционалне капацитете у области културе

За ефикасно обављање делатности установа културе у Крагујевцу потребан је стални развој институционалног система, што подразумева унапређење кадровских, просторних и техничких капацитета установа културе, као и јачање међуресорне сарадње. Посебна анализа у делатности заштите непокретних културних добара показала је недовољан број запослених, док општа анализа капацитета установа културе у Крагујевцу показује и потребу за усавршавањем и додатним оспособљавањем кадрова, нарочито у области маркетинга, писања пројеката и коришћења савремених техничких решења и алата, како на пољу културних делатности, тако и у области управљања и администрације. Спровођење одговорне кадровске политике и запошљавање у култури, деполитизација, истраживање тржишта, примена нових пракси и иновација, спровођење програма целоживотног учења, свеукупно ће допринети јачању капацитета установа културе. За јачање кадровских капацитета установа културе може се користити потенцијал стручних кадрова ФИЛУМ-а и свршених студената овог факултета.

Установе културе су углавном смештене у просторима који захтевају реконструкције и/или проширење и обезбеђење новог простора. Посебну пажњу треба посветити и уступању неискоришћених простора и објеката за потребе културе, што осим адекватног и безбедног простора за рад установа, реализацију програма и заштиту културног наслеђа, ствара и повољније услове за стваралаштво уметника.

Унапређење институционалних капацитета и оквира усмерено је и ка јачању међуресорне сарадње са сектором образовања, привреде и социјалне заштите у циљу промоције, развијања свести о култури и културном наслеђу и партиципације у културном животу града.

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ УСПЕШНОСТИ
Број запослених у установама културе
Број установа културе за које је обезбеђен адекватан простор - реконструкција, адаптација, доградња
Број установа културе за које је обезбеђена адекватна техничка опремљеност
Број установа културе за које је обезбеђена квалитетна и брза Интернет мрежа
Број уметника и запослених у култури на обукама/ на годишњем нивоу
Број уметника и запослених у култури на студијским посетама/ на годишњем нивоу
Број међуресорних програма и протокола о сарадњи

Мера 1.1. Унапређење кадровских капацитета у установама културе – запошљавање, усавршавање и оспособљавање кадрова за рад у култури

Проблем са којим се суочавају установе културе по питању кадрова огледа се у недовољном броју запослених код већег броја установа. Иако су законска ограничења по питању запошљавања реалан проблем, потребно је сагледати могућности запошљавања у датим оквирима и регулисати статус запослених на одређено време. Недостатак запослених бележи се како у домену рада са публиком, тако и археолога, конзерватора-рестауратора, историчара, информатичара, сценских техничара, кустоса и водича (за будући Музеј аутомобила). Истакнута је потреба за обнављањем ансамбала глумаца у Књажевско-српском тетару и у Позоришту за децу Крагујевац, као и потреба за

режисерима. Осим решавања кадровских проблема установа културе, запошљавање младих кадрова може бити и подстрек за останак младих људи и даље богаћење и осавременавање културне сцене града.

Осим запошљавања, за стварно јачање институционалних капацитета установа приоритетно је континуирано усавршавање кадрова. У развоју кадрова путем целоживотног учења акценат се ставља на развој нових знања и вештина, маркетинг и промоција, менаџмент у култури, развој нових професија у култури, а посебно оних који се односе на развој публике, међународну сарадњу, развој тржишта и креативних индустрија. Значајне обуке укључују и упознавање и примену европских конвенција у области културног наслеђа и креативног стваралаштва, примену стандарда и иновација.

У светлу дигитализације и примене разних дигиталних алата, апликација, платформи и софтверских решења, потребно је континуирано обучавати кадрове о доступним решењима, њиховој примени, функционалности у разним областима, од управљања до креативног стваралаштва.

За примену стандарда у области обављања архивске, музејске и заштите непокретних културних добара потребно је стварање услова за доследну примену, што подразумева и континуирано усавршавање кадрова.

У програме целоживотног учења (едукација, семинари, студијске посете, мобилност, размене) осим установа културе, подједнако треба да буду укључене и партнерске организације, удружења и институције.

Приоритетне активности:

- Обнављање ансамбала глумаца у Књажевско-српском тетару и у Позоришту за децу Крагујевац. Иако је у претходном периоду Књажевско-српски театар запослио младе глумце, потребно је изналазити начине за решавање њиховог статуса и континуирано обезбеђење младих кадрова.
- Запошљавање у домену рада са публиком, затим археолога, конзерватора-рестауратора, историчара, информатичара, сценских техничара (мајстора декоратера у оквиру сценске технике Театра), кустоса и водича
- Дефинисање плана едукација за запослене у установама културе у складу са актуелним темама и тенденцијама, и спровођење едукација, размене знања и студијских посета у циљу њиховог континуираног усавршавања.
- У сарадњи са ФИЛУМ-ом дефинисање начина на које се континуирано могу користити потенцијал стручних кадрова и свршених студената ФИЛУМ-а.

Одговорна институција: Град Крагујевац и установе културе

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: у континуитету до 2025. год.

Мера 1.2. Унапређење просторних капацитета, заштита, реконструкција и ревитализација објеката установа културе

Важна компонента побољшања институционалних капацитета је простор. Осим обезбеђења адекватних услова за рад, простор је предуслов за програмско ширење и правилно чување архивске, библиотечке и музејске грађе и уметничког фонда установа.

Стратешки приступ за решавање проблема простора

Међу приоритетним питањима која захтевају стратешки приступ за решење проблема простора, а чијем решавању ће град приступити у првом периоду реализације Плана су: Историјски архив Шумадије, Завод за заштиту споменика културе, установа култура Кораци и Народна библиотека, Крагујевац. За Историјски архив Шумадије је неопходно обезбедити простор за смештај и правилно чување архивске грађе. Град Крагујевац ће се у наредном периоду посветити изналажењу адекватне локације за изградњу зграде Народне библиотеке и приступити изради идејног пројекта и пројектно-техничке документације.

Завод за заштиту споменика културе Крагујевац је смештен у згради која није безбедна за боравак услед статичке нестабилности. Неопходно је обезбедити адекватан и безбедан простор за смештај Завода.

Поред тога, једно од најважнијих питања је дугорочно решавање смештаја установе културе „Кораци“. Осим обезбеђења бољих просторних услова, потребно је у наредном периоду зановити опрему и средства за рад запослених, како у Служби заједничких послова, тако и у Служби издавачке делатности.

Установа „Позориште за децу“ се суочава са недостатком магацинског простора, а осим тога, за планирано програмско ширење постоји потреба за још једном сценом.

Пројекти чији почетак реализације је планиран за први трогодишњи период - до 2023. године:

- Реконструкција Летњег амфитеатра Дечје библиотеке,
- Израда пројектно-техничке документације за санацију зграде Дечје библиотеке, реконструкција фасаде и замена столарије на згради Дечје библиотеке;
- Израда пројектно-техничке документације за реконструкцију Дома омладине и доградња мултифункционалне сале „Кућа Смака“
- Регулисање термо-техничких и електро инсталација у Музеју „21. октобар“, 1. фаза
- Прва фаза реконструкције Градске дворане Пионир – израда студије и пројектно-техничке документације
- Израда пројектно-техничке документације за реконструкцију Позоришта за децу
- Изградња депоа Историјског архива Шумадије

Пројекти чији почетак реализације је планиран у дужем року, после 2023. године:

- Реконструкција Галерије Народног музеја (замена крова и замена столарије);
- Реконструкција Књажевско-српског театра,
- Дом омладине (радови, прва фаза) и
- Позориште за децу, реконструкција
- 2. фаза пројекта „Регулисање термо-техничких и електро инсталација у Музеју „21. октобар“
- Реконструкција административног дела зграде Музеја „21. Октобар“

Напомена: У перспективи у оквиру Плана развоја Града Крагујевца за период 2021-2031. је међу приоритетима и изградња новог објекта за Књажевско-српски тетар.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност за први период: 865.000 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац и Република Србија

Рок за реализацију: до 2025. године почетак реализације пројекат

Мера: 1.3. Унапређење техничких капацитета установа културе

У времену брзих техничких и технолошких промена као и примене дигиталних алата како у администрацији, тако и у програмима и маркетингу, неопходно је континуирано ићи у корак с временом и технологијама. Осим тога, основни технички услови за рад су виших стандарда и захтева него у претходном периоду. Град Крагујевац ће континуирано радити на унапређењу техничких капацитета установа културе. Приоритети су:

- равномерна заступљеност квалитетне и брзе Интернет мреже,
- занављање рачунарске и пратеће опреме, обезбеђивање адекватне конфигурације за коришћење савремених техничких решења, програма, софтвера и база података
- програми и софтвери за ефикасно управљање, креирање програма, промоцију и ефикасну примену стандарда
- техничка опремљеност и услови за ефикасну примену стандарда код Архива Шумадије и Народне библиотеке (континуирано одржавање и унапређење конфигурације рачунарске и пратеће опреме, инсталација)
- обезбеђење рачунарске и пратеће опреме за потребе креирања и администрирања база података појединачних установа као и обједињене, умрежене базе (нпр. регистар материјалног и нематеријалног културног наслеђа, истраживање потреба публике, прикупљање и обрада података у циљу планирања и реализације програма,
- обезбеђење савремене аудио, видео и друге опреме за продукцију и реализацију програма, као и за промоцију.

За додатну безбедност опреме, као и материјала, грађе, уметничких предмета и објеката, потребно је проценити ризике и потребу свих установа културе. Ово се пре свега односи на постављање видео надзора на објекте установа културе. То значи да је осим обавезног Акта о процени ризика безбедности запослених, потребно израдити за све установе културе Акт процене ризика у заштити лица, имовине и пословања, и спровести мере заштите у складу са Законом о приватном обезбеђењу и регулативом о заштити личних података.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац и Република Србија

Рок за реализацију: у континуитету до 2025. године

Мера 1.4. Јачање међусекторске и међуресорне сарадње са образовањем, социјалном политиком, привредом, туризмом и медијима

Међусекторска сарадња установа и удружења у култури је у претходних пар година знатно унапређена у програмском делу организовања манифестација, као и у уступању простора установа за потребе реализације програма које изводе организације цивилног сектора. Потребно је даље стимулисати сарадњу и подржати више заједничких активности, као велику предност приликом конкурисања код различитих донатора, укључујући и ЕУ фондове.

Сарадња са привредом

Сарадња између сектора културе и привреде, нарочито приватног сектора у Крагујевцу није довољно заступљена. Постоје позитивна искуства Књажевско-српског театра (спонзори за Фестивал и средства за продукцију), Библиотеке (донаторска средства за сређивање простора и набавка опреме), Историјског архива и Завода за заштиту споменика културе (у финансирању археолошких истраживања као и конзервацији и

промоцији налаза). Међутим, у граду који је индустријски центар ширег подручја и у коме послује већи број успешних компанија и предузетника, подршка и улагање привреде у културу требало би бити заступљенија. У том погледу, потребно је мотивисати привредни и приватни сектор да улагање у културу и креативне индустрије схвате као улагање у развој града, чему ће Град тежити.

Сарадња са медијима

Сарадњу са медијима, нарочито са националним и електронским медијима, потребно је интензивирати, како на пољу промоције културних садржаја тако и у раду на едукативним програмима у сарадњи са уметницима, установама културе и установама образовања на свим нивоима.

Сарадња са установама образовања

Потребно је даље јачати сарадњу са образовним системом, на свим нивоима образовања, како због стварања нове публике, развоја културних потреба и навика, тако и због подршке деци и младима за испољавање креативности и учешћа у уметничком стварању.

Делотворан модел јачања сарадње између установа културе и установа образовања треба да буде заснован на систему координације и планирања где школе одређују координатора за културу, а установе културе креирају полугодишње или годишње планове укључивања школа и предшколских установа у своје програме, на основу којих школе планирају своје активности. Истовремено треба радити на анимирању наставника да уведе у школске активности реализацију програма са установама културе. Школски координатори за културу били би укључени и у праћење ефеката сарадње са установама културе.

Културни туризам

У сарадњи са Градском туристичком организацијом и установама културе, Град ће континуирано ширити понуду и организациону структуру у области културног туризма, у циљу што бољег позиционирања на културној и туристичкој мапи не само наше земље, већ и ширим оквирима. То ће осим презентовања културе града, имати као резултат стварање амбијента за квалитетнији живот и улагање. Као прва престоница модерне Србије и завичај њене културе, Крагујевац има посебну одговорност да чува и презентује културну традицију. Овај сегмент има и национални значај.

Сарадња са ресором социјалне политике

Сарадња са ресором социјалне политике посебно треба да буде усмерена на грађење амбијента инклузивне културне политике, могућности партиципације осетљивих група како у конзумирању културе тако и у продукцији.

Приоритетне активности у оквиру ове мере су:

- Јачање сарадње јавног и цивилног сектора и стварање механизма за континуитет
- Протоколи о сарадњи са националним и електронским медијима
- Протокол о сарадњи између установа културе и установа предшколског и школског образовања
- Сарадња са Школском управом у спровођењу евалуације резултата постигнутих у реализацији протокола са школама
- Креирање нових протокола о сарадњи са ФИЛУМ-ом и другим факултетима на бази примера добре праксе као што су Књажевско српски театар и студентске организације; манифестација „Ноћ истраживача – Крагујевац“, на којој сарађују Завод за заштиту споменика културе Крагујевац и Филолошко–уметнички факултет, Кораџи

и Филолошко-уметнички факултет, Музички центар и Филолошко-уметнички факултет, итд.

- Са Универзитетом интензивирати сарадњу, са циљем укључивања професора (посебно ФИЛУМ-а) и студената у креирање културне политике и реализације културних програма
- Протокол са Градском туристичком организацијом – организовање школских екскурзија на културним рутама (галерије, позоришта, културно наслеђе) и за интензивнију промоцију културног наслеђа и савременог стваралаштва – креирање културних рута.
- Сарадња са ресором социјалне политике на пољу креирања инклузивне културне политике.

Примери добре праксе

Један од најважнијих постојећих докумената креиран у циљу унапређења међуресорне сарадње јесте Меморандум о сарадњи (2017. године) између Града Крагујевца и основних и средњих школа града Крагујевца, којим су ученици директно укључени у културни живот града. Градско веће је усвојило овај документ који за циљ има „укључивање основних и средњих школа у културне догађаје у организацији установа културе Града, како би се унапредио развој културних потреба и навика ученика и подигла свест о значају савременог стваралаштва и културно-историјског наслеђа града Крагујевца, и културама других народа“.

Овај меморандум је истакнут као пример добре праксе у Стратегији развоја културе Републике Србије 2020-2029. године, у делу који се односи на важност међуресорне сарадње и синергијских односа између образовања и културе.

У Крагујевцу постоји више примера сарадње сектора образовања, културе и цивилног сектора, која се нарочито развија последњих година. Тенденција је да се ниво сарадње не само одржава, већ да расте у наредном периоду, што ће град континуирано подржавати. Неки од примера добре праксе који ће бити континуирано подржани су:

- Сарадња Књажевско-српског театра, Канцеларије за младе и удружења Омладина Јазас-а у реализацији „Матинеа за младе“, програма којим се на иновативан начин, прилагођен младима, позориште и уметност приближавају младој публици. Истовремено, програм је и едукативног карактера на теме које су важне за младе, њихово здравље, образовање и учешће у друштвеном животу;
- Сарадња Музичког центра A.D. Libitum и ФИЛУМ-а у оквиру које се првим докторантима катедре за хармонику ФИЛУМ-а омогућава наступ на манифестацији Интернационални фестивал уметника хармонике. Осим тога, на фестивалу наступају и ученици и наставници Музичке школе „др Милоје Милојевић“ и студенти и професори ФИЛУМ-а којима се ствара могућност да прате савремене домете на акордеонистичкој међународној сцени.
- Сарадња Књажевско-српског театра са Удружењем глувих и наглувих Шумадијског округа у креирању и реализацији програма за глуве и наглуве особе;
- Сарадња Народне библиотеке са Друштвом српско-руског пријатељства у реализацији заједничких културних програма;
- Сарадња ЦЗНТК „Абрашевић“ са ФИЛУМ-ом и Музичком школом у могућности коришћења новооснованог тонског студија за потребе снимања музичког материјала ученика, студената и наставника.

Одговорна институција: Град Крагујевац
Извори финансирања: Град Крагујевац
Рок за реализацију: у континуитету

Допринос планираних мера из Посебног циља 1. реализацији следећих Циљева одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 Уједињених нација:

Циљ 4. КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ у оквиру индикатора:

4.3 До 2030. обезбедити једнаку доступност приступачног и квалитетног стручног образовања на свим нивоима, укључујући и универзитетско, за све жене и мушкарце

4.4 До 2030. значајно повећати број младих и одраслих који имају одговарајуће вештине, укључујући техничке и стручне за запошљавање, адекватне послове и предузетништво

Циљ 17. ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉА у оквиру индикатора:

17.16 Унапредити глобално партнерство за постизање одрживог развоја, употпуњено вишестраним партнерствима које мобилишу и деле знања, стручност, технологију и финансијска средства, како би се пружала подршка за постизање циљева одрживог развоја у свим земљама, а посебно у земљама у развоју

17.17 Подржати и промовисати делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва, изграђена на искуствима и стратегијама проналажења ресурса за партнерства.

Посебни циљ 2. Унапредити систем управљања, регулаторног оквира и финансирања у култури

Редовним издвајањем за годишње програме и рад установа културе, Крагујевац је 2017. године имао утрошак од око 80% од укупног буџета намењеног за културу у граду, док је 2020. године тај проценат порастао на око 90%. Тим средствима финансира се рад 11 установа, у којима је запослено 260 лица (од тога 189 на неодређено). За реализацију програма опредељено је 21,86% буџета за културу (2018. године), укључујући програме установа и средства за конкурс у култури, што је изнад просека издвајања на нивоу већине градова и општина (19%) док су преостало материјални трошкови и плате за запослене у установама. Установе и удружења су већином ослоњени на финансирање програма из буџетских средстава и мали је број конкурисања код других, нарочито европских фондова који подржавају културу. Такође, установе ретко успевају да привуку спонзорства и донације, иако је реч о граду који има успешне привредне актере.

Као позитиван пример, Град Крагујевац валоризује рад самосталних уметника и стручњака у култури, па од 2008. године уплаћује порезе и доприносе за лица која су стекла статус самосталног уметника и стручњака у култури. (Одлука о плаћању доприноса за пензијско и инвалидско осигурање и доприноса за здравствено осигурање за лица која самостално обављају уметничку или другу делатност у области културе - „Службени лист града Крагујевца“ 34/2010). Важан сегмент вредновања су и препознатљиве награде за допринос у култури или уопште локалној заједници. Међутим, за даљи подстицај уметничког стваралаштва и креативних индустрија, потребно је ојачати систем за мешовито финансирање културе.

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ УСПЕШНОСТИ
Број фирми/ спонзорстава у области културе и уметности
Број припремљених предлога пројеката за ЕУ
Број одобрених и реализованих пројеката
Број обука
Број стратешких планова на нивоу установа
Број стратегија на нивоу уметничких области и делатности
Број стратешких партнерстава са другим институцијама у земљи и иностранству
Успостављен систем за праћење и евалуацију ефеката културне политике

Мера 2.1. Унапређење управљања у систему културе – јачање капацитета Мреже установа културе

У граду функционише 11 јавних установа културе док је, према попису из 2018. године који је обавио Завод за промоцију културе са локалном самоуправом, активно преко 40 удружења грађана и/или културно-уметничких друштава. Велики број удружења упућује на препоруку да би Град требало да има самостално тело задужено за праћење и унапређење рада организација, фестивала и манифестација које нису нужно везане за рад установа. У периоду од 2017. до 2020. године Град је имао самостално тело, тј. члана Градског већа задуженог за сарадњу са удружењима. Међутим, укидањем ове функције умањене су могућности за ефикаснију координацију рада удружења у области културе, као и сарадње културе и других сектора. С друге стране, као пример добре праксе за допринос ефикаснијем раду и праћењу сталних манифестација у области

културе од значаја за град, је Савет сталних манифестација града Крагујевца, који је званично основан Одлуком о манифестацијама, програмима и пројектима у области културе од значаја за град Крагујевац.

У Крагујевцу је успостављена Мрежа установа културе. Циљ Мреже је „унапређење рада и начина функционисања установа културе, чији је оснивач Град, повећање обима средстава за финансирање програма и пројеката у области културе и уметности“. Модел савета, као предност у односу на модел Мреже, предвиђа укључивање мултисекторског (јавни, приватни, цивилни) и међуресорног партнерства на нивоу града у циљу планирања и спровођења културне политике. Како би Мрежа била оснажена за шири обим одговорности и активности које нису везане само за рад установа, потребно је институционално јачање Мреже кроз следеће активности:

- Увођење редовних и интензивнијих консултација са компетентним културним радницима, уметницима и представницима цивилног сектора, поред јавног сектора и локалне самоуправе
- Доношење стратегије комуникације
- Формирање јединствених и свеобухватних база података од стране свих установа културе и по категоријама података који су важни за ефикасније управљање ресурсима, планирање и реализацију програма и пројеката културе, јачање међународне сарадње и партнерстава, праћење ефеката културне политике и др.
- Учвршћивање система стратешког планирања: Стратешки планови установа културе, Стратешко планирање на нивоу уметничких области и делатности, нпр. Стратегија развоја музичке културе
- Креирање механизма и успостављање система за праћење и евалуацију ефеката културне политике
- Додатно и континуирано усавршавање чланова Савета Мреже у областима менаџмента у култури, стратешког планирања, праћења ефеката и евалуације, развоја пројеката и конкурисања на националне и међународне конкурсе и фондове, праћење фондова,
- Креирање стратешких партнерстава са другим институцијама у земљи и иностранству, а на нивоу града са приватним сектором, тј. предузетницима у области културе

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац и донатори

Рок за реализацију: у континуитету

Мера 2.2. Јачање међународне сарадње као могућности унапређења мешовитих извора финансирања

Међународна сарадња представља и могућност унапређења мешовитих извора финансирања и то кроз међународне конкурсе (ИПА, транснационални програми сарадње ДУНАВ и АДРИОН, Креативна Европа и др.), али и кроз друге облике међународне културне сарадње. Тако се на основу потписаних билатералних споразума о међународној (културној сарадњи), преко страних амбасада и компанија може обезбедити једнократно, вишегодишње или трајно суфинансирање.

Приоритетне активности у оквиру ове мере укључују:

- Успостављање система праћења међународних конкурса и портала за тражење партнера на пројектима
- Успостављање система информисања установа културе, ОЦД и самосталних уметника о могућностима учешћа у програмима и партнерствима
- Израду плана комуникације са страним амбасадама и компанијама за развијање заједничких пројеката у култури
- Ближа сарадња са деском Креативна Европа на пољу учешћа у програму «Креативна Европа» Европске уније

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: до 2025. године

Допринос планираних мера из Посебног циља 2. реализацији следећих Циљева одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 Уједињених нација:

Циљ 17. ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉА у оквиру индикатора:

17.3 Мобилисати додатна финансијска средства из вишеструких извора за потребе земаља у развоју

17.9 Унапредити међународну подршку за примену делотворне и циљане изградње капацитета у земљама у развоју како би се подржали национални планови за примену свих одрживих развојних циљева, између осталог и кроз сарадњу север-југ, југ-југ, односно кроз триангуларну сарадњу

17.16 Унапредити глобално партнерство за постизање одрживог развоја, употпуњено вишестраним партнерствима које мобилишу и деле знања, стручност, технологију и финансијска средства, како би се пружала подршка за постизање циљева одрживог развоја у свим земљама, а посебно у земљама у развоју

17.17 Подржати и промовисати делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва, изграђена на искуствима и стратегијама проналажења ресурса за партнерства.

Посебни циљ 3. Трајно заштитити и валоризовати културно наслеђе

Уз постојање богатог културно историјског и индустријског наслеђа града као некадашње престонице у којој су основане прве установе образовања, културе и индустријски комплекси по узору на европске архитектонске највише стандарде, који данас представљају непроцењиво наслеђе и потенцијал развоја, град се суочава са изазовима очувања објеката културе и валоризације културног наслеђа.

Посебну пажњу треба посветити планском улагању, почев од дефинисања листе приоритета и акционог плана за капитална улагања у културну инфраструктуру. Циљ је усмерен на реализацију пројеката са листе капиталних пројеката и листе пројеката којима је додељен статус пројекта од републичког значаја и инвестиционо одржавање културне инфраструктуре. То су два пројекта који су као приоритетни препознати у предлогу Стратегије развоја културе Републике Србије за период 2020-2029, који је усвојила Влада.

За валоризацију културног наслеђа потребно је најпре обезбедити основ (менаџмент планови, идејна решења у циљу пренамене објеката) за коришћење културног наслеђа као ресурса привредног и друштвеног развоја и као таквог укључивање у савремене токове живота. Приоритетно је решавање имовинских односа који нису решени, што је задатак надлежних управа и ресора. Овде важну улогу има и јачање интерресорне сарадње. Дobar пример такве сарадње на пољу валоризације културно-историјског и индустријског наслеђа Града Крагујевца је оснивање Радне групе и Оперативног тима (2021.) за рехабилитацију просторне културно историјске целине Војно технички завод и стављање исте у функцију.

Друштвена компонента валоризације културног наслеђа огледа се у придобијању подршке јавности – подизању свести грађана о вредностима културног наслеђа, које их повезује с њиховим окружењем и историјом и помаже у преносу система вредности кроз генерације.

Град Крагујевац ће у наредном периоду посветити посебну пажњу и изградњи споменика као облику заштите и валоризације културног наслеђа, планирању нових музеја историјског и индустријског наслеђа, као и промоцији и заштити задужбина.

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ УСПЕШНОСТИ
Број новоформираних музеја
Број заштићених легата
Степен реализације инвестиција од националног значаја
Број промотивних активности на пољу очувања културно-историјског наслеђа
Број новоизграђених споменика
Број конзервираних предмета покретног материјалног и нематеријалног културног наслеђа
Степен реализације пројекта формирања Центра за експерименталну археологију

Мера 3.1. Реализација започетих и планираних капиталних пројеката

Два пројекта од великог значаја за град Крагујевац препозната су у националној стратегији развоја културе за период 2020-2029, као инвестиције од националног значаја. То су:

- Реконструкција „Кнежевог арсенала“ у Крагујевцу и
- Реализација пројекта „Обнова Градске дворане Шумадија у Крагујевцу“

Ови пројекти су у националној стратегији дефинисани у оквиру Посебног циља 2. „Унапређење система улагања у установе културе и заштиту културног наслеђа“, мере 2.1. „Реализација започетих и планираних капиталних пројеката“.

На основу анализе потреба, могућности реконструкције постојећих објеката, очекиваних ефеката и трошкова одржавања, Министарство културе и информисања планира да у периоду важења Стратегије подржи 22 капитална пројекта, међу којима су и ова два на територији Града Крагујевца.

Напомена: Ови пројекти су садржани у Плану развоја Града Крагујевца за период 2021-2031, а у Акционом плану за први период реализације 2021-2023. налазе се пројекти:

- Реконструкција градске дворане Шумадија
- Прва фаза ревитализације комплекса Војно техничког завода - ВТЗ (мастер план, решавање имовинских питања, пилот пројекти)
- Санација димњака – Кнежев арсенал – пројектовање и санација

За први период реализације Плана развоја културе предвиђена је израда пројекта и санација димњака на простору Кнежевог арсенала, санација крова и израда ПТД за реконструкцију Машинске радионице као и решавање имовинских питања везана за наведени комплекс (задатак Радног тима за рехабилитацију простора Војно-техничког завода). За други период реализације Плана, 2023-2024. године, планирана је израда ПТД за Чаурницу.

Одговорна институција: Град Крагујевац/Градска управа надлежна за инвестиције
Процењена вредност: 7.068.000 еур
Извори финансирања: Град Крагујевац/Република Србија/фондови
Рок за реализацију: 2024. год.

Мера 3.2. Заштита и валоризација легата, јавних споменика и просторних културно-историјских целина

Делатност заштите подразумева заштиту постојећих културних добара од изузетног и великог значаја, као и оних који су под претходном заштитом, затим просторних културно-историјских целина, знаменитих места и споменика културе. Поред ревитализације одређених објеката, важна је и одговарајућа презентација. Крагујевац као регионални центар, би у том смислу требало да обухвати шире подручје мапирања културног наслеђа што би допринело разноврснијем представљању прошлости

Осим капиталних инвестиција од националног значаја и реконструкције установа културе и културног наслеђа, Град Крагујевац у оквиру ове мере предвиђа заштиту и изградњу јавних споменика, планирање изградње нових музеја индустријског и историјског наслеђа, као и промоцију задужбинарства.

У циљу заштите јавних споменика, потребно је постојећи елаборат "Јавни споменици на подручју града", који је 2008. године израдио Завод за заштиту споменика културе, стално допуњавати и придржавати се мера техничке заштите прописане овим елаборатом.

У оквиру ревитализације и заштите културног наслеђа један од важних приступа је адекватна брига о постојећим задужбинама, као и промоција задужбинарства.

Приоритетне инвестиције у овој области, предвиђене овом мером су следеће:

- Легат Никола Кока Јанковић – изградња парка скулптура
- Легат Љубице Филиповић – пројектовање, реконструкција
- Реконструкција Трга војводе Путника
- Изградња Музеја аутомобила - прва фаза, израда ПТД
- Обнова фасада у старом градском језгру
- Ватрогасни дом
- Изградња споменика: Ђура Јакшић, Драгиша Недовић, Смак

Пример добре праксе:

Обнова фасада у просторно културно-историјској целини „Старо градско језгро“.

Завод за заштиту споменика културе израдио је студију ревитализације фасада Старог градског језгра, којом је обухваћено 22 објекта. За прву годину реализације (2022.) планира се обнова 9 фасада.

Просторна културно-историјска целина "Старо градско језгро Крагујевца" је непокретно културно добро од великог значаја. Као просторна целина формирана је крајем XIX и почетком XX века. На територији ове целине сачуване су грађевине које чине окосницу историје Града. Осим улагања у очување културно историјског наслеђа, ово представља и улагање у потенцијал културног туризма града и валоризацију наслеђа.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 5.120.000 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац, Градска управа надлежна за инвестиције

Рок за реализацију: 2025. година

Мера 3.3. Очување и валоризација покретног материјалног и нематеријалног културног наслеђа

Град Крагујевац кроз План развоја културе осим заштите објеката установа културе и културног наслеђа, посебну пажњу посвећује очувању и валоризацији великог богатства оличеног у другом материјалном и нематеријалном културном наслеђу. Знања, вештине, праксе, прикази и изрази, све су то облици и форме нематеријалног културног наслеђа. Усмена традиција, извођачка и сценска уметност, језик, обичаји, музика, песма, преносе вредности с колена на колена. Недовољном презентацијом и немарним односом према традиционалној култури, негативне тенденције пренеле су се на многе сфере живота, посебно младих људи. Промоцијом културног наслеђа и његовим очувањем подиже се свест становништва о његовом значају очувања културних добара и њиховом утицају на квалитет живота. Осим тога, град Крагујевац ће у континуитету изразито настојати да се културна добра од великог и изузетног значаја које чувају установе културе, рестаурирају, конзервирају и буду доступна посетиоцима и широкој публици.

У сврху очувања нематеријалног наслеђа које негује Центар за неговање традиционалне културе Абрашевић, планира се оснивање студија за продукцију звука, као водећи центар тог типа у Србији поред Београда, који ће чувати трајне записе традиционалне музике. За овај студио обезбеђен је простор и техничка опрема, а за континуирани рад на

продукцији потребно је обезбедити стручне људске ресурсе.

Приоритетни пројекти:

- Оснивање лабораторије за конзервацију књига у Народној библиотеци "Вук Караџић" - Оснивање лабораторије за конзервацију покретног и непокретног културног наслеђа
- Оснивање тонског студија ЦЗНТК Абрашевић и запошљавање кадрова

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: 2023. год.

Мера 3.4. Заштита и промоција археолошког наслеђа

На територији Града Крагујевца налазе се два археолошка налазишта:

- Праисторијско насеље у селу Дивостин
- Тодорчево, на ободу града Крагујевца: вишеслојни потез из старијег неолита (Старчевачка култура), старијег гвозденог доба и римске цивилизације.

Град ће посебну пажњу посветити заштити и промоцији археолошког наслеђа, као и стварању услова за даља истраживања.

Једна од већих инвестиција Града Крагујевца, је Формирање Центра за експерименталну археологију Тодорчево. У периоду 2021-2023. започеће реализација пројекта, тј. прва фаза која обухвата израду пројектне документације. У оквиру рада центра предвиђено је активно укључивање локалне заједнице, првенствено деце у активности. На тај начин ће се подићи свест локалног становништва о значају археолошког наслеђа Крагујевца и значаја који оно има у међународним оквирима.

Центар за експерименталну археологију ће свој рад фокусирати на две целине: научно-експериментални и едукативни рад. У научно-експерименталном делу истраживаће се неолит на територији Шумадије, а у едукативном делу ће се организовати радионице за децу различитих узраста о томе како истраживачи раде на терену. Планиране су и мултимедијалне радионице, а на самом локалитету се планира мултимедијална поставка реплике неолитских кућа и села.

Као пример добре праксе у области археологије и међународне сарадње, Завод за заштиту споменика културе Крагујевац успоставио је сарадњу са Универзитетом у Питсбургу на истраживању и промовисању археолошког наслеђа у оквиру које су, поред професора и студената из Питсбурга, такође учествовали водећи професори и студенти из Велике Британије. Град Крагујевац ће осим инвестирања у оснивање Центра за експерименталну археологију, подржавати сличне видове сарадње са институцијама у земљи и иностранству.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 40.000 еур за прву фазу формирања Центра

Извори финансирања: Град Крагујевац, Република Србија

Рок за реализацију: 2025. год.

Допринос планираних мера из Посебног циља 3. реализацији следећих Циљева одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 Уједињених нација:

Циљ 11. ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ у оквиру индикатора:

11.4 Појачати напоре да се заштити и очува светска културна и природна баштина

Посебни циљ 4. Континуирано развијати продукцију у складу са културним потребама и обезбедити равноправно учешће грађана у културном животу

Функција културе садржана је у потреби да укупно своје становништво, посебно млађу популацију и генерације које долазе, упозна и идентификује са градом, његовом прошлошћу и значењем у националној историји, како би били мотивисани да чувају и развијају његове основне вредности.

У 2018. години Крагујевац издваја 10,7% од буџета за културу за конкурсе, што у наредним годинама остаје на приближно истом нивоу. Један је од градова који највише издваја у ту сврху (Извештај Запрокул-а из 2018. године).

Када је у питању отвореност друштва и подршка рањивим групама, осим конкурса путем ког град даје подршку рањивим групама, потребно је направити институционални механизам у циљу њиховог пуног учешћа у културном животу и стваралаштву. Важност цивилног сектора када је ова тема у питању је велика, јер он има значајну улогу у развоју оних културних активности које нису заступљене у довољној мери у програмима установа јавног сектора. Такође, када су и националне мањине у питању, сарадња може и треба да буде интензивнија.

Велики број манифестација указује на велике стваралачке капацитете, али и на јасну фокусираност на градску продукцију, уз изостављање усмерености на село и сеоску културу. Опште гледано, култура села је маргинализована на територији града Крагујевца. То се огледа како у одабиру градских манифестација, тако и у резултатима конкурса за подршку пројектима из културе. Одлуком од 2018. године, једини подржани пројекат који се експлицитно бави селом је „Сусрећу се села Шумадије – Шумадијске игре 2018.“, а који организује предузетничка агенција за маркетинг из Крагујевца. Ипак, Град има план да сагледавање навика и потреба грађана прошири и ван градског језгра, на истраживања навика и потреба у култури становништва приградског подручја, уз проширење и на сеоску популацију.

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ УСПЕШНОСТИ
% од буџета за културу који се издваја за конкурсе
Број ОЦД ангажованих на пољу креативних индустрија
Број самосталних уметника и креативаца у кластеру креативних индустрија
Број гостујућих представа/ програма у селима
Број протокола о сарадњи и проширених протокола са установама образовања и ОЦД
Број прилагођених веб сајтова установа културе за коришћење слабовидим особама
Број иновација за прилагођавање програма особама са инвалидитетом
Број наступа удружења и уметничких трупa савеза ОСИ
Број ангажованих студената кроз издавачку делатност, дизајн, музичко стваралаштво и друге видове сарадње

Мера 4.1. Унапређење подршке савременом стваралаштву и продукцији установа и организација у култури кроз градски конкурс и конкурс Министарства културе и информисања

Осим могућег увећања средстава која се из буџета за културу издвајају за конкурс за пројекте из области културе, потребно је обратити пажњу на селекцију програма који се односе на културне потребе становништва и на приоритетне циљеве развоја културе.

У критеријуме конкурса акценат треба ставити на следеће области у складу са националним препорукама и ускладити их са истраживањем на нивоу града:

- стваралаштво и продукција: књижевност и издаваштво, позориште, уметничка игра, музичка уметност, визуелне уметности, филмска уметност,
- подстицање уметничког стваралаштва за децу и младе;
- развијање класичног и савременог стваралаштва продукције и интерпретације у области уметничке игре
- снажнија подршка филмској и телевизијској продукцији садржаја који тумаче културно наслеђе;
- промоција и афирмација позоришне уметности
- културне потребе становништва на селу – истраживања, реализација, промоција културе села

Поред примене датих критеријума у финансирању пројеката из буџета Града, потребно је усмеравати установе и организације ка дефинисању пројеката у овим областима и за конкурсе Министарства културе и информисања.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: у континуитету

Мера 4.2. Подршка новим облицима уметничких форми

Потребно је на нивоу града поставити оквире за обогаћивање и осавремењавање културног програма у складу са потребама публике. Град ће радити на даљем ширењу обима културне партиципације кроз различите садржаје и нове локације. Мера предвиђа континуирану подршку новим облицима уметничких форми: филм/видео, примењени дизајн, музика и плес.

Грађани обухваћени истраживањем на нивоу града 2018. године, као недостајуће програме у култури за којима постоји потреба, као најчешће наводе следеће:

- балетске представе
- опера
- представе, концерти и изложбе на отвореном
- филмске пројекције на отвореном
- дечји културни центар - радионице и едукативни програми о култури за децу
- неформално образовање о/у култури (предавања, радионице, рад у природи)
- више нових позоришних представа: комедије и мјузикли
- школа модерног плеса
- духовни садржаји – беседе

- урбана култура стрип, графити...

Као пример ангажовања установа културе у складу са исказаним потребама становника, Спомен – парк планира монтажу две учионице на отвореном у 2022. години, на два локалитета у парку, са циљем пружања могућности ученицима и наставницима, као и свакој врсти неформалног образовања (ученичке радионице и сл.), да креативни рад обављају у природи. Спомен парк такође планира у 2022. години монтажу металних паноа на отвореном, на почетку меморијалног парка, на којима ће се излагати изложбе на отвореном.

Град Крагујевац ће у континуитету пружати подршку установама и удружењима у реализацији нових уметничких и едукативних форми у складу са свим исказаним потребама становника. Нарочито ће бити посвећена пажња подршци оних форми које до сада нису биле заступљене на крагујевачкој сцени, а сам град има своје ресурсе, као што су балет, опера и друге, а у планирању развоја радити на обезбеђењу адекватних просторних и техничких услова.

Осим подршке новим уметничким програмима и формама, овом мером се у перспективи може остварити значајна мотивација младим уметницима Крагујевчанима да остану да живе и раде у свом граду, бавећи се својом професијом и послом.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 30.000 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац и донатори

Рок за реализацију: до 2025. год.

Мера 4.3. Подстицање и развој културних потреба и навика и равноправног учешћа у културном животу

Да би се култура промовисала код становника града Крагујевца с посебним освртом на специфичне циљне групе, и како би се обезбедило учешће свих у културном животу града и културна разноликост, потребно је спровести низ активности према посебним циљним групама и остварити добру координацију између установа и удружења.

Овом мером предвиђен је рад на следећем:

- Унапређење система континуираног праћења публике у установама културе
- Увођење планова односа са јавношћу у установе културе, у циљу добијања веће подршке за популаризацију пројеката и програма у области културног наслеђа и уметности у јавном простору
- Системско повезивање установа културе и образовања на нивоу ЈЛС, Афирмација и промоција културног наслеђа и уметности код деце и младих кроз екскурзије и организоване посете, коришћење постојећих канала комуникације
- Истраживање потреба становништва приградских насеља и села
- Планирање интерактивних културних програма
- Креирање плана културног програма у сеоским срединама и промоције културе села
- Обезбеђење простора за промоцију културе Рома; за уметничке, креативне и едукативне активности ромске заједнице, пре свега за Ромски културно просветни центар

Циљна група ДЕЦА

Како би се култура промовисала код деце у циљу њиховог образовања и грађења нове публике потребно је у школске активности увести интензивније учествовање у културном животу града. Ефикасан начин је организовање редовних посета културним програмима и дешавањима у граду. То се у граду одвија у складу са постојећим протоколом о сарадњи са школама, али је потребно и могуће даље развијати постојећу сарадњу и координацију.

Именовањем координатора за културу на нивоу школа и предшколских установа унапређује се комуникација и организација посета и учешћа у програмима. Установе културе би требало на почетку године да усвоје план посета за образовне установе, по којима би се оне руководиле у планиру школских активности. С друге стране потребно је анимирати наставнике и васпитаче да уврсте ове активности у редовне активности школе.

С друге стране, треба скренути пажњу јавности на културно уметничке програме и представе које школе и предшколске установе традиционално припремају за дан школе и друге важне датуме које обележавају. Заправо, школе имају своју културну понуду, коју осим ужој публици школе, треба отворити према широј публици у граду. Ти се програми могу приказивати у установама културе и тим приступом проширити постојеће протоколе о сарадњи.

Поред тога, могуће је анимирати школе да промовишу своје активности, представе и изложбе – на огласним таблама испред школа, како би информације биле доступне за грађане.

Циљна група МЛАДИ

Циљна група младих се најефикасније може досећи и проширити промоцијом путем Интернета и друштвених мрежа. Постојеће канале комуникације потребно је максимално искористити за промоцију културе. Постоје бројне студентске групе на друштвеним мрежама. Путем ових канала промоција се преноси и на целокупну популацију младих.

Значајни резултати могу се постићи укључивањем Универзитета у промоцију културе; сарадњом установа културе са Универзитетом и Центром за развој каријере.

Ангажовање ПР Универзитета у прослеђивању обавештења о програмима на нивоу града. С друге стране, ови канали се могу искористити за информисање јавности о културним програмима у оквиру Универзитета, и конкретно активностима универзитетске галерије.

Значајну улогу у подстицању учешћа младих у културном животу града може имати Канцеларија за младе и Савет за младе града Крагујевца. Савет чине студенти факултета Универзитета у Крагујевцу и представници удружења. Савет сагледава потребе и проблеме младих у свим областима, па тако и у култури. Манифестације града Крагујевца као што су Конвивиум музикум, Интернационални фестивал хармонике, Џез фестивал и други, као и заинтересованост за извођење „Реквијема“, оперу, вокално инструменталне наступе и др. потврђују да град Крагујевац међу младима има бројну публику за класичну музику, џез и друге жанрове, па и народну музику. Међутим, могуће је достићи још ширу публику и постићи развој публике ефикасно користећи канале комуникације за промоцију програма установа културе и кроз заједнички рад Канцеларије

за младе, Савета за младе, установа културе и организација цивилног друштва које се баве младима и културом.

Потребно је редовно истраживати потребе публике међу младима и успоставити механизме за та истраживања, на нивоу школа, студената и укупног становништва.

Разноликост култура

У сагледавању активности за обезбеђење равноправног учешћа у културном животу, и културну разноликост у граду, потребан је посебан осврт на заједницу Рома у Крагујевцу. Ова заједница има своја активна удружења и механизме подршке, као што је ЛАП за Роме, међутим суочава се са недостатком основних услова за реализацију планираних активности на пољу културе. Ромски културно просветни центар нема простор за организацију и одржавање активности културно уметничког друштва и креативних радионица. Велики значај за ову организацију и заједницу Рома у граду имало би обезбеђење простора за активности. У циљу испољавања културног идентитета Рома потребно је боље планирати и интегрисати наступе ромске заједнице, укључујући манифестације и за Дан града.

Град Крагујевац ће подржавати иницијативе за развој културних потреба и навика и равноправно учешће у културном животу Крагујевца.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: 2025. године

Мера 4.4. Обезбеђење доступности културе за све - културна инклузија

Како би се омогућила доступност културних програма и садржаја за све, осим уклањања архитектонских и других баријера у комуникацији, потребно је да се установе културе умреже са удружењима која окупљају особе са инвалидитетом, следе, слабовиде, глуве и наглуве особе и да заједнички планирају годишње програме посета културним садржајима у граду. Стратегија приступачности Града Крагујевца, која је предвиђена Планом развоја града за први период реализације до 2023. године, треба да садржи посебан сегмент који се бави приступачношћу културних програма особама са инвалидитетом. Мера предвиђа улагања у дигитална и иновативна решења која омогућавају овим особама бољи приступ културним и уметничким садржајима. Баријере не представљају само архитектонске баријере и друге препреке у простору, већ и препреке у комуникацији и доступности информација.

У Крагујевцу има око 350 глувих и наглувих особа, чланова Удружење глувих и наглувих Шумадијског округа, и преко 400 слепих и 50 слабовидних одраслих особа чланова Савеза слепих и слабовидних, Крагујевац.

Град ће осим приступачности, промовисати афирмацију културног стваралаштва ОСИ заједно са стваралаштвом уметника који немају инвалидитет и подржати партиципацију ОСИ у култури – у складу са УНЦРПД конвенцијом.

Главне активности Града и установа културе за подршку Савезу слепих и слабовидних, Крагујевац:

- Омогућавање доступности културних програма и садржаја за следе и слабовите особе у граду: тактилне табле са Брајевим писмом, тактилне стазе, штампа на Брајевом писму, апликације, аудио дескрипције и сл.
- Подршка културним активностима Савеза слеких и слабовидих у Крагујевцу, као што су културне и књижевне вечери – Протокол о сарадњи између Народне библиотеке и Савеза слеких и слабовидих Крагујеваца.
- Прилагођавање програма установа културе. Подршка изради 3Д радова и изложби уз коришћење Брајевих натписа, мапа и шема. Такође, прилагођавање веб сајтова установа културе за коришћење слабовидим особама: аудио садржаји, виртуелне туре, могућност увећања фонтова и др.
- Коришћење иновација у доступности програма слепима и слабовидима, нпр. Bluetooth просторно приказивање биоскопских садржаја.

Главне активности Града и установа културе за подршку Удружењу глувих и наглувих Шумадијског округа

Проблем у комуникацији са којим се суочавају глуве и наглуве особе се директно односи и на доступност културних садржаја особама са тим проблемом. Музеји, позоришне представе, домаћи филмови, књижевне вечери немају садржаје преведене на знаковни језик, односно директне тумаче и преводиоце. Удружење глувих и наглувих Шумадијског округа у Крагујевцу има изузетну сарадњу са Удружењем тумача знаковног језика, а истовремено Удружење тумача има добру сарадњу са установама културе као што су Књажевско српски театар, Народни музеј и Спомен парк Крагујевачки октобар, путем које се у извесној мери остварују могућности за глуве и наглуве особе да посете неке културне програме у граду.

Удружење глувих годинама уназад за своје чланове организује бројне посете новим и старим поставкама музеја, културним догађајима, изложбама, учествује на госпојинским свечаностима, водичким турама, сајмовима туризма.

- Потребно је постојеће видове сарадње проширити и стратешки дефинисати у наредном периоду, како би се доступност културно уметничких програма и садржаја глувим и наглувим особама знатно унапредила, дефинисањем протокола о сарадњи удружења и установа културе.
- Набавка таблета који би имали снимљене поставке, тако да и глуви Крагујевца, а и других градова могли приликом самосталних посета да добију потребне информације, што је савремени вид комуникације.
- Афирмисати Културно уметничко друштво глувих Јаков Петровић Бједов да равноправно наступа заједно са осталим друштвима.

Да би се мере и активности на пољу културне инклузије могле спроводити доследно и ефикасно, потребно је континуирано спроводити евалуацију ефеката културне инклузије. Као први корак у даљем планирању и праћењу ефеката, потребно је дефинисати индикаторе за мерење степена инклузивности установа културе.

Осим доступности културних садржаја особама са разним типовима инвалидности, у циљу партиципације ОСИ у култури, потребно је омогућити њихово креативно изражавање и активно учешће у продукцији, што ће Град и установе културе подржавати.

Одговорна институција: Установе културе, Савез и удружења

Извори финансирања: Град Крагујевац и донатори

Рок за реализацију: до 2025. године

Мера 4.5. Стварање подстицајног амбијента за развој и унапређење креативних индустрија

Осим подршке ОЦД у обављању привредне делатности и њиховом укључивању у планирање и реализацију културних програма, потребно је сагледати ширу слику како се могу унапредити услови за унапређење савременог стваралаштва и креативних индустрија. Један број удружења и креативних појединаца је формално удружен у оквиру Кластера креативних индустрија који, међутим није активан. Могуће је планирати креирање простора попут креативног хаба за заједнички рад креативних појединаца, удружења и предузетника на пољу креативних индустрија, као подстицај за реактивирање и ширење кластера креативних индустрија. Бизнис иновациони центар такође може бити један од ресурса. Развој мултисекторске и међуресорне сарадње треба схватити и као основу за стварање подстицајног амбијента - креирање производа и услуга за потребе специфичних циљних група, за креирање алата и садржаја за промоцију културе и уметности, за дигитализацију наслеђа и савременог стваралаштва, за укључивање ОСИ и задовољење њихових културних потреба и др.

Осим тога, приликом планирања намене простора Војно-техничког завода треба узети у разматрање намену дела простора за коришћење од стране студената, посебно ФИЛУМ-а и креативних младих њуди на пољу креативних индустрија.

У претходним годинама постигнути су добри резултати на пољу сарадње са ФИЛУМ-ом, коју је могуће проширити заједничким планирањем. Примери ангажовања студената кроз издавачку делатност, дизајн и разне видове сарадње кроз музичко стваралаштво, могу добити облик сарадње који ће водити ка основи за развој креативних индустрија.

Осим сарадње са Универзитетом и ФИЛУМ-ом могућности за стварање подстицајног амбијента за развој савременог стваралаштва и креативних индустрија Град Крагујевац може наћи у сарадњи са школама и установама социјалне заштите, кроз школско и социјално предузетништво укључивањем осетљивих и маргинализованих друштвених група.

Посебно је важно активно учешће културне политике у планирању других јавних политика које у значајној мери користе културно наслеђе и друге ресурсе у култури.

Пример добре праксе

На основу иницијативе *«Мурали као креативно стваралаштво»*, 2015. године потписан је споразум о сарадњи између Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу и Регионалне агенције за економски развој Шумадије и Поморавља, уз подршку Града Крагујевца. У циљу афирмације аутентичног и креативног стваралаштва Града Крагујевца кроз идеје појединаца-студената ФИЛУМ-а на пољу примењене уметности подржана је израда мурала као уметничког дела на изабраним јавним површинама града. Реализовани мурали студената:

1. «Апстрактни доживљај борбе дана и ноћи», за Установу Дома омладине – Крагујевац/ зграда бившег ДП «Шумадија филм»/ - зид оријентисан према улици Саве Ковачевић
2. «ДНК ланац», Медицинска школа «Сестре Нинковић» - бочни зид оријентисан према улици Краља Милана
3. «Далијеви снови», О.Ш. «Светозар Марковић» - зид код улаза у школу

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: у континуитету до 2025. године

Допринос планираних мера из Посебног циља 4. реализацији следећих Циљева одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 Уједињених нација:

Циљ 12. ОДГОВОРНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЊА у оквиру индикатора:

12.6 Развијати и примењивати алате за праћење утицаја одрживог развоја на одрживи туризам који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Циљ 17. ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉА у оквиру индикатора:

17.3 Мобилисати додатна финансијска средства из вишеструких извора за потребе земаља у развоју

17.17 Подржати и промовисати делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва, изграђена на искуствима и стратегијама проналажења ресурса за партнерства.

Посебни циљ 5. Унапредити међународну сарадњу и процесе европских интеграција у области културе

Развој међународне сарадње у области културе усмерен је на подизање угледа Града које ће допринети да Крагујевац, ван оквира Републике Србије, буде препознатљив као културни центар региона.

Важну улогу има интеркултурни дијалог и праћење савремених европских културних токова и на тај начин јачање институционалних капацитета кроз примену нових стечених искустава. У том смислу треба планирати мобилност запослених који ће стечена искуства применити у пракси.

Потребно је наставити и унапређивати сарадњу са међународним културним центрима, амбасадама у Београду, умрежавање са њиховим уметницима и представљање наших вредности и достигнућа кроз програме. То питање одговара и на не тако давну турбулентну прошлост наше земље и стварање нове слике града на међународној сцени. То се односи и на јачање сарадње са градовима партнерима у циљу подизања капацитета установа и појединаца а који су у вези и са развојем кадрова.

Град Крагујевац има устаљене манифестација међународног карактера које су признате у међународним круговима. Неке од њих су у протеклом периоду добиле и међународна признања за квалитет. Треба размишљати о њиховом даљем развоју, како привући инострану публику и увезати са туризмом.

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ УСПЕШНОСТИ
Издвојена средства за учешће на међународним манифестацијама у земљи и иностранству
Број протокола о културној сарадњи са партнерским градовима
Број припремљених и предатих пројеката код ЕУ и других међународних фондова за културу
Број партнера – институција, преко портала за тражење партнера Деска Креативна Европа
Број дигиталних, 3Д презентација и виртуелних тура установа културе

Мера 5.1. Јачање мултилатералне сарадње и учешће у програмима Европске уније

Град Крагујевац је направио помаке у претходном периоду када говоримо о међународној сарадњи. Крагујевац на плану међународне сарадње има предност, с обзиром на чињеницу да је град са највећим бројем партнерстава у Србији са иностраним градовима. Код неких од градова партнера постоји заинтересованост за сарадњу у области културе, кроз размену културних програма, од традиционалних (фолклор и изворно стваралаштво) до савремених (књижевно, позоришно, ликовно и музичко стваралаштво). Међународној сарадњи допринос дају установе културе и међународни фестивали. Трећи канал међународне културне сарадње постоји преко програма културних центара и амбасада страних земаља у Србији.

Истовремено, досадашња сарадња је показала да је на овом плану потребно дугорочније планирање, јер је за реализацију бројних програма потребно и неколико година. У следећем периоду неопходно је обратити пажњу на пројекте који се у партнерству са градовима из Европске уније могу реализовати уз подршку претприступних фондова ЕУ.

Овом мером предвиђен је рад на следећем:

- Учешће у регионалним програмима сарадње, иницијативама и мрежама

- Учесће у програмима Европске уније: Креативна Европа – потпрограми Култура и МЕДИА - Сарадња са Деском Креативна Европа, Ерасмус +, транснационални програми сарадње ДУНАВ и АДРИОН и др.
- Јачање капацитета установа културе и организација цивилног друштва за аплицирање за средства из међународних фондова.
- Учесће у програмима Унеска, и кроз спровођење потврђених конвенција
- Сарадња са Саветом Европе кроз учешће у програмима СЕ –Еуримаж,
- Сарадња у оквиру механизма Централне и Источне Европе и Кине 17+1

Одговорна институција: Град Крагујевац и установе културе

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: у континуитету

Мера 5.2. Јачање билатералне сарадње и подршка учешћу на репрезентативним међународним манифестацијама у земљи и иностранству

Једна од компаративних предности града Крагујевца је велики број партнерских и побратимских градова, при чему је са некима од њих успостављен и програм културне сарадње. Са партнерским и побратимским градовима са којима није успостављен програм сарадње у култури, потребно је радити на успостављању таквих програма, за шта ће се Град Крагујевац залагати у наредном периоду. Могућности су велике, а у том смислу Стратегија развоја међународне сарадње Града Крагујевца ће у свом посебном сегменту укључивати и културну сарадњу. У складу са билатералним партнерима треба идентификовати приоритетне манифестације и учеснике и издвојити средства града за учешће на релевантним међународним манифестацијама у земљи и иностранству.

Истовремено, у локалном оквиру град ће подржати иницијативе удружења која негују сарадњу са другим народима и подржати креирање и реализацију програма културне сарадње између два или више народа.

Један од добрих примера сарадње коју треба даље развијати, а применити сличан модел и на друге стране партнерске и побратимске градове, је сарадња у оквиру пројекта „Српско-руски мост културе“, који удружење грађана „Школа мира“ реализује уз подршку Града Крагујевца. Један од наредних корака је озваничење сарадње града Крагујевца са Руским домом у Београду која ће омогућити размену програма из области културе и науке.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: у континуитету

Допринос планираних мера из Посебног циља 5. реализацији следећих Циљева одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 Уједињених нација:

Циљ 17. ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉА у оквиру индикатора:

17.9 Унапредити међународну подршку за примену делотворне и циљане изградње капацитета у земљама у развоју како би се подржали национални планови за примену свих одрживих развојних циљева, између осталог и кроз сарадњу север-југ, југ-југ, односно кроз триангуларну сарадњу

17.16 Унапредити глобално партнерство за постизање одрживог развоја, употпуњено вишестраним партнерствима које мобилишу и деле знања, стручност, технологију и финансијска средства, како би се пружала подршка за постизање циљева одрживог развоја у свим земљама, а посебно у земљама у развоју

Посебни циљ 6. Унапредити промоцију културе Града Крагујевца, с акцентом на дигитализацију

Улога културе у локалној заједници је између осталог и стварање препознатљивог имиџа града, стварање нових, препознатљивих обележја Града и препознатљивог амбијента за живот и рад у овдашњој средини, што ће утицати на инвеститоре и туристе да за своју дестинацију одаберу баш Крагујевац. Овај сегмент је развојног карактера и има превасходно локални значај са националним предзнаком.

За грађење препознатљивог културног идентитета града значајно је и грађење свести и осећаја становништва о припадности културном наслеђу и савременој сцени града, што подразумева низ планираних и координисаних акција према публици и укупном становништву. Отежавајућа околност је што установе културе, изузев Дома омладине, немају особу чији је основни задатак бављење промоцијом у јавности. Пословима промоције се баве запослени на другим позицијама који истовремено обављају и своју основну делатност. Ово указује на потребу стратешког приступа када је у питању видљивост програма за постојећу, а посебно за нову публику.

Истовремено, у ери дигитализације, неопходно је континуирано повећање обима дигитализоване грађе материјалног и нематеријалног наслеђа и савременог стваралаштва, како на нивоу чувања грађе, тако и у циљу презентације. У поступку дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва потребно је следити стандарде, дефинисане на националном нивоу и усклађене са одговарајућим међународним смерницама које су формулисали Унеско, Савет Европе, Европска унија и други, чиме треба да буде постигнута интероперабилност, како у граду, земљи, тако и у окружењу.³

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ УСПЕШНОСТИ
% дигитализованог материјала (по установи)
Број дигиталних и виртуелних музеја
Број виртуелних културних тура
Број виртуелних посета веб сајта града/ обједињене промоције
Број посетилаца културних програма, догађаја и манифестација

Мера 6.1. Дигитална промоција - техничко-технолошка модернизација и дигитална интерпретација културног наслеђа и савременог стваралаштва

Установе културе у којима ће се спроводити дигитализација културног наслеђа и савременог стваралаштва треба да, поред савремене опреме, поседују и компетентне кадрове који ће бити у стању да реализују одговарајуће пројекте и успоставе сарадњу са другим учесницима у процесу. Боља техничка опремљеност установа културе и улагања у опрему, пратећи савремене трендове, омогућиће и међународно умрежавање, тј. представљање достигнућа и на међународној сцени и бољу видљивост.

Када је реч о дигитализацији, Град је улагао средства у опрему за установе заштите. Град и Министарство културе су у ту сврху уложили значајна средства у претходном периоду. Највише је у овом процесу напредовала Библиотека, која је у оквиру пројекта

³ После доношења Закона о електронској управи којим је обухваћен и рад установа (поглавље V, чл. 44-47), усвојен је Правилник о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа за период од пет година (до 2023. године), по коме је Библиотека у обавези да до 2023. године заврши дигитализацију.

„Заштита и промоција књижевног културног идентитета Шумадије и града Крагујевца“, који је подржало Министарства културе и информисања, до сада дигитализовала преко 25.000 страница завичајног фонда. Библиотека је у законској обавези да заврши процес дигитализације до краја 2023. године. Потребна су нова улагања за даљу дигитализацију; Историјски архив – техничко опремање и јачање кадрова за систем дигиталног архивирања; Књажевско српски театар – наставак процеса дигитализације продукције; континуирана дигитализација наслеђа и продукције свих установа културе.

Међу приоритетима је увођење електронског пословања у установе културе у оквиру започетих процеса еУправе (електронска продаја карата, организација, заказивање посета и др.).

У оквиру ове мере предвиђене активности такође укључују:

- дефинисање приоритета дигитализације културне грађе и усвајање од стране установа културе;
- израду дигиталних и виртуелних музеја и других видова презентације културног наслеђа (конкурс Министарства културе и информисања) и на знаковном језику;
- израду виртуелних тура;
- превођење из аналогне у дигиталну форму националне културне баштине и савременог стваралаштва и архивске грађе;
- дигиталну презентацију уметничког стваралаштва;
- дигитални маркетинг;
- мултимедијалне садржаје намењене новој публици;
- развој креативних индустрија на пољу дигиталне продукције и промоције;
- умрежавање са Универзитетом;
- укључивање дигитализованог културног наслеђа у наставне програме школа.

Пример добре праксе:

Спомен-парк поседује комплетну опрему за дигитализацију дводимензионалних и тродимензионалних предмета, која потпуно задовољава потребе дигитализације збирки Установе. Тренутно су дигитализоване све збирке дводимензионалних предмета. Дигитализација тродимензионалних предмета, биће извршена након обучавања кустоса за рад на наведеним предметима.

Установа на свом сајту има виртуелну туру меморијалног парка и музеја са сталним музејским поставкама, виртуелну туру изложбе манифестације „Артија“ и виртуелну туру 20. међународног салона антиратне карикатуре.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 50.000 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац и донатори

Рок за реализацију: 2025. год.

Мера 6.2. Обједињена промоција и грађење јасног и препознатљивог културног идентитета града

За град са богатим културно историјским наслеђем кроз векове, од прве престонице савремене Србије, преко слободарског града сећања на жртве Другог светског рата и

холокауста до модерног стваралаштва и града многих еминентних уметника, тежак је задатак изградити свеобухватан, а јасан и лако препознатљив културни идентитет. То је процес који захтева стратешки приступ брендирања и промоције.

Кључне активности у сврху грађења препознатљивог културног идентитета града и обједињене промоције су:

- стратешко брендирање културне баштине (Књажевско-српски театар, Кнежев арсенал, Спомен-парк "Крагујевачки октобар" и друго);
- стратешко брендирање културне историје (институције, програми, појединци);
- израда плана промоције града - израда плана обједињене промоције (за грађане Крагујевца, за републички ниво, на међународном плану, за посебне циљне групе
- рад на дефинисању препознатљивог визуелног идентитета, слогана, логоа;
- континуирано унапређивање постојећих промотивних алата и платформи (нпр. мобилне апликације за обједињену промоцију културе града)
- израда (дизајн и штампа) обједињеног промотивног материјала;
- постављање огласних места у граду (на фреквентним местима према разним циљним групама);
- промовисање културно уметничких активности које организују школе
- сарадња са Градском туристичком организацијом, креирање и реализација тура за промоцију културног наслеђа и савременог уметничког стваралаштва.

Важан корак у организацији система за координисано и ефикасно оглашавање и промоцију је оснивање оперативног тела за маркетинг и промоцију.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Извори финансирања: Град Крагујевац

Рок за реализацију: 2025. год.

Допринос планираних мера из Посебног циља 6. реализацији следећих Циљева одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 уједињених нација:

Циљ: 12. ОДГОВОРНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЊА у оквиру индикатора:
12.б Развијати и примењивати алате за праћење утицаја одрживог развоја на одрживи туризам који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

7. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја културе града Крагујевца

За потребе спровођења Плана развоја културе града Крагујевца, Град ће успоставити одговарајући организациони и институционални оквир, који подразумева и праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих учинака.

Институционални оквир за спровођење и праћење спровођења имаће два нивоа структуре:

- Координационо тело, на челу са координатором - Улогу координационог тела преузима Радна група за израду Плана развоја културе Града Крагујевца
- Градско веће – праћење спровођења на основу извештаја координационог тела

Координационо тело управља процесом спровођења, прати напредак на основу реализације акционих планова, одлучује о предлозима за решавање установљених проблема у спровођењу Плана развоја културе, по предлогу доноси корективне мере или предлаже евентуалне ревизије Плана и установљавање нових циљева и мера.

Састав Координационог тела чиниће састав Радне групе који ће обезбедити управљачку подршку за спровођење Плана и ефикасно решавати проблеме, а посебно оне које се односе на сарадњу различитих институција/јединица/носилаца пројеката и активности. Појединици у оквиру Координационог тела добиће задужења и одговорности за имплементацију и праћење појединачних праваца развоја и тако давати подршку локалној администрацији која ће конкретно бити одговорна за спровођење на нивоу циљева и мера. Они ће посебно имати важну улогу у подршци појединим носиоцима мера када је у питању процес буџетирања а поготово аплицирању за екстерне изворе финансирања од чијег прибављања зависи спровођење појединих мера.

Градска управа за друштвене делатности као Координатор, ће бити задужена да одржава константну комуникацију са јединицама/организацијама које су носиоци мера и активности, да од њих прибавља извештаје и информације о спровођењу мера и активности, дискутује о оствареним резултатима и идентификованим проблемима, израђује препоруке за решавање установљених проблема у спровођењу мера, проверава да ли су планови институција усаглашени са мерама и циљевима у Плану развоја културе, извештава Координационо тело о напретку, припрема материјале и обавља административно-техничке послове за Координационо тело.

Носиоце мера и активности чине организациони делови управе и други актери под чију надлежност потпадају активности у вези са мерама дефинисаним у Плану развоја културе. Носиоци мера и активности имају одговорност да у своје планове рада (и финансијске планове) уврсте утврђене мере и активности за чије спровођење су одговорни, да их спроводе, извештавају Координационо тело о резултатима спровођења тих мера и активности, утврде евентуалне проблеме у спровођењу мера и предложе опције за решавање тих проблема.

7.1. Спровођење плана развоја културе града Крагујевца

Првенствено План развоја културе града Крагујевца биће операционализован кроз израду и доношење годишњих и акционих планова.

7.2. Праћење спровођења Плана развоја културе града Крагујевца

Праћењем спровођења Плана развоја културе града Крагујевца биће утврђено:

- Да ли се мере и приоритетни циљеви остварују по плану и ефикасно;
- Који ризици се јављају или очекују у остварењу учинака Плана развоја културе;
- Које одлуке треба донети у случају одступања од планираног, као и
- Да ли су планирани и остварени учинци и даље релевантни за остваривање визије.

Праћење (мониторинг) реализације мера дефинисаних Планом развоја културе је систем прикупљање и обраде података у вези са реализацијом мера. Сврха прикупљања и обраде података је упоређивање постигнутих резултата у оквиру сваке од мера, у односу на планиране.

Праћење ће се вршити континуирано, а за то ће се користити дефинисани обрасци и базе података које је потребно ажурирати у складу са доступним подацима званичне статистике. Поред секундарних података из званичне статистике, прикупљаће се и примарни подаци, а одговорност за наведену активност имају руководиоци одељења, у складу са надлежностима за конкретне податке. Посебно ће се водити рачуна о јасном дефинисању улога и одговорности у делу прикупљања података, где ће овај посао бити дефинисан као системска активност, а не као једнократни задатак.

7.3. Вредновање постигнутих учинака Плана развоја културе града Крагујевца

Вредновање учиника Плана развоја културе града Крагујевца спроводиће се периодично, на начин да се прикупљени подаци и информације добијени током спровођења плана, анализирају и упоређују. Вредновање се спроводи ради:

1. Оцене релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости мера садржаних у плану развоја,
2. Утврђивања степена промене који је настао спровођењем мера из Плана развоја културе и степена достизања приоритетних циљева, а све у циљу преиспитивања и унапређења Плана развоја културе, односно утврђивања потребе за његовом ревизијом и бољим планирањем. Ова врста анализе представља заправо накнадну (ex-post) анализу ефеката Плана развоја културе града Крагујевца.

Податке и информације за потребе вредновања достављаће органи и организације одговорни за спровођење мера из Плана развоја, Градској управи за друштвене делатности, као Координатору спровођења, праћења и вредновања учинака Плана развоја културе. Такође, користиће се у анализама и други подаци и информације, прибављени из осталих извора, који могу бити од користи за бољу процену учинака Плана.

7.4. Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја културе града Крагујевца

За прикупљање информација о реализацији плана на годишњем нивоу и припрему нацрта годишњег извештаја о спровођењу Плана развоја културе града Крагујевца биће задужено Градска управа за друштвене делатности. Нацрт годишњег извештаја о спровођењу упућује се Градском већу на усвајање.

Истеком сваке календарске године од доношења, Градско веће биће одговорно да утврди предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја културе града Крагујевца.

Извештаји о спровођењу Плана развоја културе и извештаји о учинцима Плана биће објављивани на званичном интернет сајту Града, најкасније 15 дана од дана усвајања.

7.5. Ревизија плана развоја

Уколико се након усвајања извештаја о учинцима утврди потреба за ревизијом плана, истој ће се приступити. Градско веће иницира ревизију постојећег Плана развоја културе, уз детаљно образложење разлога за ревизију. Одлуку којом се покреће ревизија постојећег Плана развоја културе, доноси Градско веће.

8. ПРЕГЛЕД ЦИЉЕВА, МЕРА И АКТИВНОСТИ ПЛАНА РАЗВОЈА КУЛТУРЕ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА, СА ИНДИКАТОРИМА ЗА ПРАЋЕЊЕ УСПЕШНОСТИ НА НИВОУ ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА

ОПШТИ ЦИЉ: Позиционирање Крагујевца као над-регионалног центра културе који становницима Крагујевца унапређује квалитет живота, а посетиоцима пружа висок квалитет културних садржаја	
ПОСЕБНИ ЦИЉ 1: УНАПРЕДИТИ ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ КАПАЦИТЕТЕ У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ	
ИНДИКАТОРИ: – Број запослених у установама културе на неодређено време – Број установа културе за које је обезбеђен адекватан простор - реконструкција, адаптација, доградња – Број установа културе за које је обезбеђена адекватна техничка опремљеност – Број установа културе за које је обезбеђена квалитетна и брза Интернет мрежа – Број уметника и запослених у култури на обукама/ на годишњем нивоу – Број уметника и запослених у култури на студијским посетама/ на годишњем нивоу – Број међуресорних програма и протокола о сарадњи	
МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
Мера 1.1. Унапређење кадровских капацитета у установама културе – запошљавање, усавршавање и оспособљавање кадрова за рад у култури	- Обнављање ансамбала глумаца у Књажевско-српском тетару и у Позоришту за децу Крагујевац - Запошљавање у домену рада са публиком, археолога, конзерватора-рестауратора, историчара, информатичара, сценских техничара, кустоса и водича - Дефинисање плана едукација за запослене у установама културе - Континуирано усавршавање запослених у култури - спровођење едукација, студијских посета и размене знања - Коришћење потенцијала стручних кадрова и свршених студената ФИЛУМ-а
1.2. Унапређење просторних капацитета, заштита, реконструкција и ревитализација објеката установа културе	Пројекти чија реализација почиње у периоду 2021-2023.
	Изградња депоа Историјског архива Шумадије
	Реконструкција Летњег амфитеатра Дечје библиотеке
	Израда пројектно-техничке документације за санацију зграде Дечје библиотеке, реконструкција фасаде и замена столарије на згради Дечје библиотеке
	Израда пројектно-техничке документације за реконструкцију Дома омладине и доградња мултифункционалне сале «Кућа Смака»
	Реконструкција административног дела зграде Музеја 21. Октобар
	Регулисање термо-техничких и електро инсталација у Музеју 21. Октобар
	Прва фаза реконструкције Градске дворане Пионир – израда студије и пројектно-техничке документације

	Израда пројектно-техничке документације за реконструкцију позоришта за децу
	Пројекти чија реализација почиње после 2023. године
	Реконструкција Галерије Народног музеја (замена крова и замена столарије)
	Реконструкција Књажевско-српског театра
	Дом омладине (радови, прва фаза)
	Позориште за децу, реконструкција
1.3. Унапређење техничких капацитета установа културе	- Обезбеђење равномерне заступљености квалитетне и брзе Интернет мреже, - Занављање рачунарске и пратеће опреме, обезбеђивање адекватне конфигурације за коришћење савремених техничких решења, програма, софтвера и база података - Набавка програма и софтвера за ефикасно управљање, креирање програма, промоцију и ефикасну примену стандарда (приоритетно за Архив Шумадије и Народну библиотеку) - Истраживање потреба публике, прикупљање и обрада података у циљу планирања и реализације програма, - Обезбеђење савремене аудио, видео и друге опреме за продукцију и реализацију програма, као и за промоцију - Додатно обезбеђење опреме, материјала, грађе, уметничких предмета и објеката - постављање видео надзора на објекте установа културе
1.4. Јачање међусекторске и међуресорне сарадње са образовањем, социјалном политиком, привредом, туризмом и медијима	- Јачање сарадње јавног и цивилног сектора и стварање механизма за континуитет - Протоколи о сарадњи са националним и електронским медијима - Протокол о сарадњи између установа културе и установа предшколског и школског образовања - Сарадња са Школском управом у спровођењу евалуације резултата постигнутих у реализацији протокола са школама - Креирање нових протокола о сарадњи са ФИЛУМ-ом и другим факултетима, као и Музичком школом на бази примера добре праксе - Интензивирање сарадње са Универзитетом у Крагујевцу, са циљем укључивања професора и студената (посебно ФИЛУМ-а) у креирање културне политике и реализације културних програма - Протокол са Градском туристичком организацијом – креирање, промоција и реализација културних рута - Сарадња са ресором социјалне политике на пољу креирања инклузивне културне политике
ПОСЕБНИ ЦИЉ 2:	
УНАПРЕДИТИ СИСТЕМ УПРАВЉАЊА, РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА И ФИНАНСИРАЊА У КУЛТУРИ	
ИНДИКАТОРИ:	
- Број фирми/ спонзорстава у области културе и уметности - Број припремљених предлога пројеката за ЕУ	

- Број одобрених и реализованих пројеката - Број обука - Број стратешких планова на нивоу установа - Број стратегија на нивоу уметничких области и делатности - Број стратешких партнерстава са другим институцијама у земљи и иностранству - Успостављен систем за праћење и евалуацију ефеката културне политике	
МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
2.1. Унапређење управљања у систему културе – јачање капацитета Мреже установа културе	- Увођење редовних консултација са компетентним културним радницима, уметницима и представницима цивилног сектора - Доношење стратегије комуникације - Формирање јединствених база података у установама културе за ефикасније управљање ресурсима, планирање и реализацију програма и пројеката културе, јачање међународне сарадње и партнерстава, праћење ефеката културне политике и др. - Успостављање система за праћење и евалуацију ефеката културне политике - Учвршћивање система стратешког планирања - Континуирано усавршавање чланова Мреже у областима менаџмента у култури, стратешког планирања, праћења ефеката и евалуације, развоја пројеката и конкурисања на националне и међународне конкурсе и фондове, праћење фондова - Креирање стратешких партнерстава са другим институцијама у земљи и иностранству - Грађење партнерстава са приватним сектором
2.2. Јачање међународне сарадње као могућности унапређења мешовитих извора финансирања	- Успостављање система праћења међународних конкурса и портала за тражење партнера на пројектима - Успостављање система информисања установа културе, ОЦД и самосталних уметника о могућностима учешћа у програмима и партнерствима - Израду плана комуникације са страним амбасадама и компанијама за развијање заједничких пројеката у култури - Ближа сарадња са деском Креативна Европа на пољу учешћа у програму «Креативна Европа» Европске уније
ПОСЕБНИ ЦИЉ 3:	
ТРАЈНО ЗАШТИТИТИ И ВАЛОРИЗОВАТИ КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ	
ИНДИКАТОРИ:	
- Степен реализације инвестиција од националног значаја - Број новоформираних музеја - Број заштићених легата - Број промотивних активности на пољу очувања културно-историјског наслеђа - Број новоизграђених споменика - Број конзервираних предмета покретног материјалног и нематеријалног културног наслеђа - Степен реализације пројекта формирања Центра за експерименталну археологију	
МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
3.1 Реализација започетих и планираних капиталних пројеката	Реконструкција градске дворане Шумадија
	Прва фаза ревитализације комплекса ВТЗ (мастер план, решавање имовинских питања, пилот пројекти)

	Санација димњака – Кнежев арсенал – пројектовање и санација
3.2. Заштита и валоризација легата, јавних споменика и просторних културно-историјских целина	Легат Никола Кока Јанковић – изградња парка скулптура
	Легат Љубице Филиповић – пројектовање, реконструкција
	Реконструкција Трга војводе Путника
	Изградња Музеја аутомобила - прва фаза, израда ПТД
	Обнова фасада у старом градском језгру
	Ватрогасни дом
	Изградња споменика: Ђура Јакшић, Драгиша Недовић, Смак
3.3. Очување и валоризација покретног материјалног и нематеријалног културног наслеђа	Оснивање лабораторије за конзервацију књига у Народној библиотеци "Вук Караџић"
	Оснивање лабораторије за конзервацију покретног и непокретног културног наслеђа
	Оснивање тонског студија ЦЗНТК Абрашевић и запошљавање кадрова
3.4. Заштита и промоција археолошког наслеђа	Формирање Центра за експерименталну археологију Тодорчево.
ПОСЕБНИ ЦИЉ 4: КОНТИНУИРАНО РАЗВИЈАТИ ПРОДУКЦИЈУ У СКЛАДУ СА КУЛТУРНИМ ПОТРЕБАМА И ОБЕЗБЕДИТИ РАВНОПРАВНО УЧЕШЋЕ ГРАЂАНА У КУЛТУРНОМ ЖИВОТУ	
ИНДИКАТОРИ: - % од буџета за културу који се издваја за конкурсе - Број ОЦД ангажованих на пољу креативних индустрија - Број самосталних уметника и креативаца у кластеру креативних индустрија - Број гостујућих представа/ програма у селима - Број протокола о сарадњи и проширених протокола са установама образовања и ОЦД - Број прилагођених веб сајтова установа културе за коришћење слабовидим особама - Број иновација за прилагођавање програма особама са инвалидитетом - Број наступа удружења и уметничких трупa савеза особа са инвалидитетом - Број ангажованих студената кроз издавачку делатност, дизајн, музичко стваралаштво и друге видове сарадње	
МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
4.1. Унапређење подршке савременом стваралаштву и продукцији установа и организација у култури кроз градски конкурс и конкурс Министарства културе и информисања	- Одржавање нивоа средстава која се из буџета за културу издвајају за конкурс за пројекте из области културе - Усмеравање установа и организације ка дефинисању пројеката у областима у складу са истраживањем потреба публике - Дефинисање критеријума за селекцију пројеката у оквиру градског конкурса по резултатима истраживања, приоритетима Министарства културе и информисања и приоритетима Плана развоја културе града Крагујевца

4.2 Подршка новим облицима уметничких форми	Постављање оквира за обogaћивање и осавременjавање културног програма у складу са потребама публике, на основу истраживања: - балетске представе - опера - представе, концерти и изложбе на отвореном - филмске пројекције на отвореном - деjи културни центар - радионице и едукативни програми о култури за децу - неформално образовање о/у култури (предавања, радионице, рад у природи) - више нових позоришних представа: комедије и мјузикли - модерни плес - духовни садржаји – беседе - урбана култура, стрип, графити Пројекти: - Монтажа металних паноа на отвореном, Спомен парк - Монтажа две учионице на отвореном, Спомен парк
4.3. Подстицање и развој културних потреба и навика и равноправног учешћа у културном животу	- Унапређење система континуираног праћења публике у установама културе - Истраживање потреба становништва приградских насеља и села - Креирање плана културног програма у сеоским срединама и промоције културе села - Увођење планова односа са јавношћу у установе културе, - Системско повезивање установа културе и образовања на нивоу ЈЛС, - Афирмација и промоција културног наслеђа и уметности код деце и младих - Планирање интерактивних културних програма - Обезбеђење простора за промоцију културе Рома
4.4. Обезбеђење доступности културе за све - културна инклузија	- Прилагођавање програма установа културе за слепе и слабовиде - подршка изради 3Д радова и изложби уз коришћење Брајевих натписа, мапа и шема. - Подршка културним активностима Савеза слепих и слабовидих у Крагујевцу, као што су културне и књижевне вечери – Протокол о сарадњи између Народне библиотеке и Савеза слепих и слабовидих Крагујевац. - Прилагођавање веб сајтова установа културе за коришћење слабовидим особама: аудио садржаји, виртуелне туре, могућност увећања фонтова и др. - Коришћење иновација у доступности програма слепима и слабовидима, нпр. Bluetooth просторно приказивање биоскопских садржаја. - Дефинисањем протокола о сарадњи Удружења глувих и наглувих особа и установа културе. - Набавка таблета са снимљеним поставкама, тако да и глуви Крагујевца, а и других градова могу приликом самосталних посета добити потребне информације

	- Афирмисање Културно уметничког друштва глувих Јаков Петровић Бједов - Мерење ефеката културне инклузије
4.5. Стварање подстицајног амбијента за развој и унапређење креативних индустрија	- Подршка ОЦД у обављању привредне делатности и њихово укључивање у планирање и реализацију културних програма - Подстицање реактивирању и ширењу кластера креативних индустрија - Планирање намене дела простора Војно-техничког завода за коришћење од стране студената, посебно ФИЛУМ-а и креативних младих њуди на пољу креативних индустрија - Ангажовања студената кроз издавачку делатност, дизајн и разне видове сарадње кроз музичко и друго уметничко стваралаштво - Сарадња са школама и установама социјалне заштите, кроз школско и социјално предузетништво - Подстицање активног учешћа културне политике у планирању других јавних политика
ПОСЕБНИ ЦИЉ 5. УНАПРЕДИТИ МЕЂУНАРОДНУ САРАДЊУ И ПРОЦЕСЕ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ	
ИНДИКАТОРИ: - Издвојена средства за учешће на међународним манифестацијама у земљи и иностранству - Број протокола о културној сарадњи са партнерским градовима - Број припремљених и предатих пројеката код ЕУ и других међународних фондова за културу - Број партнера – институција, преко портала за тражење партнера Деска Креативна Европа - Број дигиталних, 3Д презентација и виртуелних тура установа културе	
МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
5.1. Јачање мултилатералне сарадње и подршка процесима европских интеграција у култури	- Учешће у регионалним програмима сарадње, иницијативама и мрежама - Учешће у програмима Европске уније: Креативна Европа – потпрограми Култура и МЕДИА - Сарадња са Деском Креативна Европа, Ерасмус +, транснационални програми сарадње ДУНАВ и АДРИОН и др. - Јачање капацитета установа културе и организација цивилног друштва за аплицирање за средства из међународних фондова - Учешће у програмима Унеска, и кроз спровођење потврђених конвенција - Сарадња са Саветом Европе кроз учешће у програмима СЕ –Еуримаж - Сарадња у оквиру механизма Централне и Источне Европе и Кине 17+1

5.2. Јачање билатералне сарадње и подршка учешћу на репрезентативним међународним манифестацијама у земљи и иностранству	- Успостављање програма културне сарадње са партнерским и побратимским градовима - Идентификовање приоритетних манифестација и учесника за програме билатералне сарадње - Издавање средства града за учешће на релевантним међународним манифестацијама у земљи и иностранству - Подршка иницијативама удружења која негују сарадњу са другим народима у креирању и реализацији програма културне сарадње
ПОСЕБНИ ЦИЉ 6. УНАПРЕДИТИ ПРОМОЦИЈУ КУЛТУРЕ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА, С АКЦЕНТОМ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЈУ	
ИНДИКАТОРИ: - % дигитализованог материјала (по установи) - Број дигиталних и виртуелних музеја - Број виртуелних културних тура - Број виртуелних посета веб сајта града/ обједињене промоције - Број посетилаца културних програма, догађаја и манифестација	
МЕРЕ	АКТИВНОСТИ И ПРОЈЕКТИ
6.1. Дигитална промоција - Техничко-технолошка модернизација и дигитална интерпретација културног наслеђа и савременог стваралаштва	- Увођење електронског пословања у установе културе у оквиру започетих процеса еУправе (електронска продаја карата, организација, заказивање посета и др.) - Дефинисање приоритета дигитализације културне грађе и усвајање од стране установа културе - Израда дигиталних и виртуелних музеја и других видова - Израда виртуелних тура - Превођење из аналогне у дигиталну форму националне културне баштине и савременог стваралаштва и архивске грађе - Дигитална презентацију уметничког стваралаштва - Дигитални маркетинг - Израда мултимедијалних садржаја намењених новој публици; - Подстицање развоја креативних индустрија на пољу дигиталне продукције и промоције - Умрежавање са Универзитетом - Укључивање дигитализованог културног наслеђа у наставне програме школа
6.2. Обједињена промоција и грађење јасног и препознатљивог културног идентитета града	- Стратешко брендирање културне баштине (Књажевско-српски театар, Кнежев арсенал, Спомен-парк "Крагујевачки октобар" и друго) - Стратешко брендирање културне историје (институције, програми, појединци) - Израда плана промоције града - Рад на дефинисању препознатљивог визуелног идентитета, слогана, логоа - Континуирано унапређивање постојећих промотивних алата и платформи - Израда (дизајн и штампа) обједињеног промотивног материјала

	- Постављање огласних места у граду (на фреквентним местима према специфичним циљним групама) - Промовисање културно уметничких активности које организују школе - Сарадња са Градском туристичком организацијом, креирање и реализација тура за промоцију културног наслеђа и савременог уметничког стваралаштва
--	---

9. ПРОЈЕКТИ ЧИЈА РЕАЛИЗАЦИЈА ПОЧИЊЕ У ПЕРИОДУ 2021-2023. ГОДИНЕ

ПРОЈЕКАТ		НОСИЛАЦ ПРОЈЕКТА	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ОКВИРНА ВРЕДНОСТ (евро)
Посебни циљ 1. Унапредити институционалне капацитете у области културе				
Мера 1.2. Унапређење просторних капацитета, заштита, реконструкција и ревитализација објеката установа културе				
1.	Доградња мултифункционалне сале „Кућа Смака“ у Дому омладине	Градска управа надлежна за инвестиције	Република Србија/ Град Крагујевац	450.000
2.	Дечија библиотека (Летњи амфитеатар) реконструкција	Градска управа надлежна за инвестиције	Република Србија/ Град Крагујевац	40.000
3.	Дечија библиотека - пројектовање, реконструкција фасаде и замена столарије	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац	20.000
4.	Реконструкција Градске дворане Пионир, прва фаза (студија, пројектно техничка документација)	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац/ Република Србија	80.000
5.	Музеј 21. октобар – регулисање термо-техничких и електро инсталација	Градска управа за друштвене делатности	Град Крагујевац	240.000
6.	Изградња депоа за смештај архивске грађе – Историјски архив Шумадије	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац	145.000
7.	Позориште за децу – израда пројектно-техничке документације	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац/ Република Србија	35.000
Посебни циљ 3. Трајно заштитити и валоризовати културно наслеђе				
Мера 3.1. Реализација започетих и планираних капиталних пројеката				
8.	Реконструкција градске дворане Шумадија	Градска управа надлежна за инвестиције	Република Србија/ Град Крагујевац	5.000.000
9.	Прва фаза ревитализације комплекса ВТЗ (мастер план, решавање имовинских питања, пилот пројекти)	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац/ Република Србија/	2.000.000

10.	Санација димњака – Кнежев арсенал – пројектовање и санација	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац	68.000
Мера 3.2. Заштита и валоризација легата, јавних споменика и просторних културно-историјских целина				
11.	Легат Љубице Филиповић – пројектовање, реконструкција	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац	50.000
12.	Обнова фасада у Старом градском језгру	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац	2.500.000
13.	Ватрогасни дом	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац	2.500.000
14.	Изградња споменика: Ђура Јакшић, Драгиша Недовић, Смак, Гордана Гоца Богојевић	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац	70.000
Мера 3.3. Очување и валоризација покретног материјалног и нематеријалног културног наслеђа				
15.	Тонски студио ЦЗНТК „Абрашевић“	ЦЗНТК „Абрашевић“	Град Крагујевац	25.000
Мера 3.4. Заштита и промоција археолошког наслеђа				
16.	Израда пројектне документације Центра за експерименталну археологију „Драгослав Срејовић“	Градска управа надлежна за инвестиције	Град Крагујевац/ Република Србија	40.000